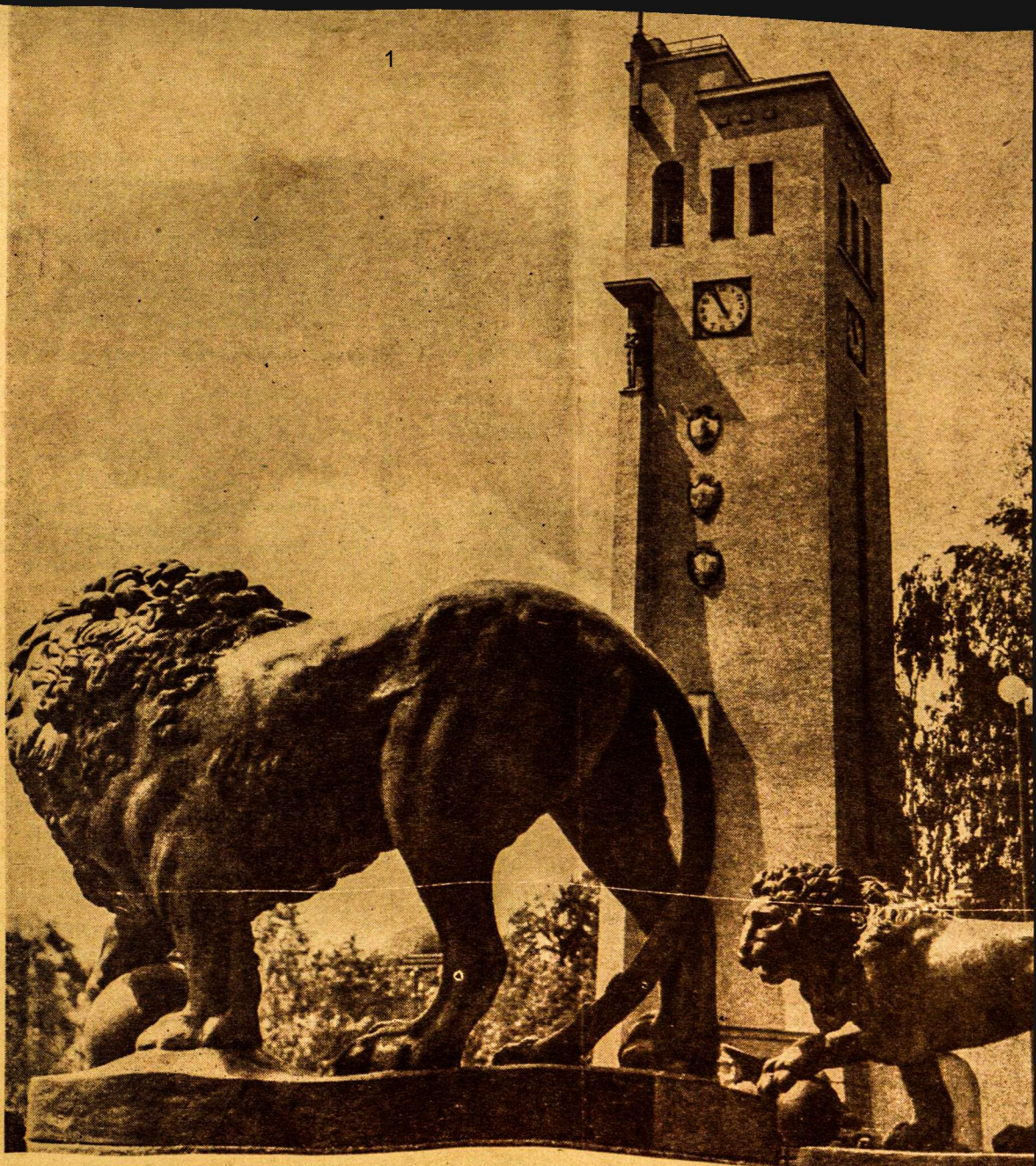

1953

Nr. 9

KARYS

REAL ESTATE

MORTGAGES

A. IVAS

545 East Broadway, South Boston, Mass.
Representing A. IVAS Lithuanian Agency
Tel. SO 8-0605 - 8-0606

Vietos ir toliau gyvenantieji lietuviai, norintieji įsigyti nekilnojama turtą Bostone ar jo apylinkėse, kreipkitės į A. IVĄ, kurio patarnavimu visi džiaugiasi.

WILLIAM J. DRAKE - DRAGŪNAS

LIETUVIS ADVOKATAS

85-03 WAREHAM PL.
JAMAICA, N. Y.
Tel. Jamaica 6-7272

STEAMBOAT INN
ALMA KASMOČIUS, Vedėja

Įvairūs gėrimai, pirmos rūšies maistas
Salė šokiams, susirinkimams, vestuvėms ir
kitokiems pobūviams • Didelis ir gražus
daržas piknikams bei išvažiavimams.

89-91 Steamboat Rd., Great Neck, L. I.

TELEFONAI:

Great Neck 2-1546 • Great Neck 2-3389
(Biznio) (Rez.)

Tel. EV 8-9794

M and Z
AUTO COLLISION WORKSLietuvių specialistų collision ir auto
taisymo dirbtuvė

Bodies and Fenders straightened —
Complete auto painting
D U C O Refinishing

Atliekami visi collision, dažymo ir
mech. taisymo darbai.

TEPIMAS IR POLIRAVIMAS

Darbas atliekamas pigiai ir sąžiningai

J. MALDUTIS Z. ZALIAUSKAS
937 Grand St., Brooklyn 11, N. Y.

Tarpe Morgan ir Bušwick Ave.

PIRMU KART NEW YORKE!

LIETUVIŲ GAMINAMAS ALUS

"BALTOJI MEŠKA"

Alus pristatomas į namus įvairiais kiekiais
ir gaunamas geresnėse užteigose:

CH. J. MARMA

110 MESEROLE ST.,
Brooklyn 6, N. Y.
Tel. EV 4-6435

J. M. S. GINKUS, Jr.

495 GRAND STREET,
Brooklyn 11, N. Y.
Tel. EV 4-9293

WEST HAVEN BEER & ALES, Inc.

146-152 So. 1st St., Brooklyn 11, N. Y.
Tel. EV 7-5471

Laikas ir erdvė — žmogaus didžiausi priešai!
Bet turint gerą ir teisingai einantį laikrodėlį bei
naudojantis naujausiomis moderniškoms prie-
monėmis, tas priešas yra nugalimas, s a k o

LAIKRODININKAS
JONAS SUTKAITIS

kuris taiso ir parduoda visų firmų laikrodžius.
449 GRAND ST., BROOKLYN 11, N. Y.

TAUPYKITE ateičiai. Pasidėkite taupomus

pinigus į CHICAGO SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION, kur kiekviena san-
taupa pilnai apdrausta iki \$10.000.00 — by an
Agency of the United States Government.

KUR visada buvo ir yra išmokamas aukštas
dividendas.

KUR pinigai buvo ir yra išmokami pagal parei-
kalavimą.

KUR...tamsta gali atlikti visus savo ir savo šei-
mos finansinius reikalus.

KUR 27 metų patyrimas užtikrina visiems sau-
gų ir teisingą patarnavimą.

Dėl paskolų geresnėms sąlygom, perkant arba
statant namą, visada pasimatykite su mumis.
Mūsų turtas yra virš dešimties milijonų dolerių -
\$10.500.000.00.

Chicago Savings & Loan Association

GRovehill 6-7575

6236 South Western Avenue, CHICAGO, ILL.
J. PAKEL — Prezidentas

LIETUVIŠKA
MAISTO KRAUTUVĖ

Čia gaunami skilandžiai,
įvairios dešros, ūkiški
sūriai ir kiti maisto
produktai.

Užsakius telefonu, produk-
tai pristatomi į namus

Savininkai

ONA ir ANTANAS KAUNAI

52 Hudson Avenue
BROOKLYN, N. Y.
Tel. UL 8-7821

KARYS

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Redaguoja: Dom. Penikas, Br. Aušrotas, Zig. Raulinaitis ir Sim. Urbonas Leidžia KARIO leidykla. Prenumerata: metams 4 dol., pusm. — \$2.50, atsk. nr. 45c. Adresas 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y., Spausdinamas Tėvų Pranciškonų spaustuviėje, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y. Redakcijos telef.: GL 6-1658, tik nuo 6 val. vakare.

THE WARRIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y. Subscription \$4.00 per year. Single copy 45 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y.

NR. 9 (1291)

1953 M. RUGSĖJIS — SEPTEMBER

ĮSTEIGTAS 1919 M.

RUGSĖJO AŠTUNTOJI

Tautos šventė, Rugsėjo 8 d., mus nukelia į tolimos praeities laikus, kai Lietuva buvo ne tik laisva, bet didelė ir galinga valstybė, kurios sienas skalavo Baltijos ir Juodosios jūros bangos. Taibuvo prieš 523 metus, kai Lietuvą valdė Vytautas Didysis, kai Lietuvos vardas plačiai skambėjo po visą Europą.

Rugsėjo 8 diena mus sieja su garsiąja Lietuvos praeitimi. Šiandien, minėdami Rugsėjo 8-ją, mes ją taip pat norime sieti su dabartiniu skaudžiu mūsų tautos likimu. Šiandien mes sielojamės savo tautos skaudžiu likimu ir svarstome būdus ir priemones, kurie išgelbėtų mūsų tautą nuo pražūties ir ją išvestų į laisvą gyvenimą.

Mūsų tautos laisvės siekimą, mūsų pastangas, atstatyti savo nepriklausomą valstybę, apsprendžia ir lemia trys svarbiausi veiksniai:

1. **Mūsų tautos praeitis.** Lietuvių tauta buvo sukūrusi nepriklausomą valstybę. Netekusi laisvės, jos siekė, dėl jos kovojo, kol vėl ją atgavo. Lietuvos teisė į laisvę ir nepriklausomą valstybę siekia tolimus praeities laikus, ir niekas jai tos teisės negali užginčyti.

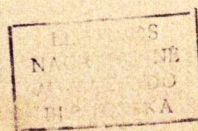
A. MERKELIS

Lietuvių tautos kovoje dėl savo egzistencijos ir laisvės—Lietuvos praeitis daug lėmė. Ji gaivino lietuvių tautinę sąmonę, ugdė ir brandino ją laisvės žygiams. Lietuvių tautinį atgijimą sužadino didesnis susidomėjimas savo praeitimi. Praeitis buvo mūsų tautos galios šaltinis, ir Vincas Kudirka Tautos Himne skatina mus iš praeities semti stiprybės. Vincas Krėvė Mickevičius savo "Likimo Keliu" ministerijoje teigia, kad praeitis yra didysis šaltinis, duodąs jėgų ateičiai kurti. Ir iš tikrųjų, juo kuri tauta kultūringesnė, juo jos santykiai su savąja praeitimi glaudesni, ir ten mirusiųjų balsas galingesnis už gyvųjų. Laukinės, menkos kultūros tautos savo praeitimi nesidomi, nes jos neturi, nepajėgdamos sukurti ne-nykstančių vertybių.

Kad praeitis yra didysis lietuvių tautos stiprybės šaltinis, gerai žino ir Lietuvos priešai. Lietuvos priešai ne tik kešinasi ją pavergti, bet taip pat ir jos praeitį sunaikinti. Ir rusų, ir lenkų ir pagaliau kai kurie vokiečių mokslininkai mūsų tautos praeitį klastojo, teršė šalti-

nį, gaivinantį ir stiprinantį mūsų tautą. Labiausiai tas gaivusis šaltinis teršiamas dabartinių Lietuvos okupantų. Lietuvos praeitis, tas didysis šaltinis, gaivinęs mūsų tautinę sąmonę, branginęs mūsų tautinį atgijimą, stiprinęs mus laisvės žygiams, — šiandien Lietuvos okupantų stengiamasi paversti viena iš priemonių, slopinančių mūsų tautos sąmonę, verčiančių žmones tapti klusniais savo tautos žudiko vergais. Bolševikai siekia ne tik pačią lietuvių tautą, bet ir jos didingų žygių kupiną praeitį sunaikinti. Bolševikai Lietuvos praeitį stengiasi pavaizduoti taip, jog mes už visus savo pasiektus laimėjimus turime būti dėkingi savo tautos pavergėjams.

Tad, minėdami Rugsėjo 8 d., mes turime susimąstyti ne tik dėl savo okupanto žudomos tautos, bet taip pat ir dėl jo klastojamos mūsų tautos praeities. Juo mūsų santykiai su savo praeitimi bus glaudesni, juo mes tautiškai būsime stipresni. Ir dabar mūsų laisvės byloje praeitis yra didelis ir daug lemiamas veiksnys. Išbloktį iš savos tėvynės į svečias šalis, mes nebetekome ryšio su gimtąja žeme, ir kasdien silpsta mūsų

ryšiai su savąja praeitimi. Juk mūsų jaunoji karta mažai besidomi žiląja Lietuvos praeitimi ir tuo, kas buvo pasiekta nepriklausomoje Lietuvoje.

2. Po pirmojo pasaulinio karo mes įstengėme atstatyti savo nepriklausomą valstybę ne vien todėl, kad tam buvo palankios sąlygos ir kiti mums padėjo, bet daugiausia dėl to, kad mūsų tauta buvo pribrendus laisvam, savanoriškam gyvenimui. Rūsai išvijus iš Lietuvos, Lietuva sulaukė antrojo okupanto—vokiečių, kurie amžiams buvo pasiryžę pasilikti Lietuvoje. Tatai ryškiai matyti iš ano meto vokiečių spaudos. Vokiečiams iš Lietuvos pasitraukus į ją veržėsi bolševikai, kėsinosi į jos laisvę ir lenkai, plėšė ją vokiečiai bermotinkinai. Tačiau lietuvių tauta su visais tais savo priešais susidorėjo. Dar didesnį mūsų tautos subrendimą laisvam savarankiškam gyvenimui parodė nepriklausomybės metais, įvairiose srityse pasiekti gražūs laimėjimai. Tie mūsų laimėjimai stabino užsieniečius ir kėlė gerą lietuvių tautos vardą. Tie

(Nukelta į 163 psl.)

VYTAUTO DIDŽIOJO MŪŠIS PRIE VORKSLOS

Kasmet rugsėjo-spalio mėnesiais mes prisimename Vytautą Didįjį ir jo laikų Lietuvą. 1430 m. spalio 27 d. tas garsusis Lietuvos karo vadas ir valstybės vyras mirė, nesusėjęs įgyvendinti vieno didžiųjų savo politinių siekių—vainikuotis Lietuvos karaliumi. Jei kiekviena mirtis yra tragiška, tai Vytauto Didžiojo mirtyje slepiasi visos mūsų tautos tragizmas. Dažnai per jos istoriją galingesnės likimo ar kitokios jėgos sutrukdė jai išugdyti ir įgyvendinti tas savo aspiracijas, kurios joje glūdi.

Iš visų gausių problemų, kurios surištos su Vytauto Didžiojo ir jo laikmečio Lietuva, šiuo metu galbūt įdomiausia yra jo Rytų politika, ypač jo kovos su mongoliškai totoriškomis Azijos jėgomis. Kai kuriais atžvilgiais tai primena ir dabartiniu metu organizuojamą jėgų konsolidaciją prieš eurazišką sovietinį kolosą.

XIV a. antroje pusėje garsaus Vidurinės Azijos karo vado Timurlenko (Tamerlano)

pastumėtas mongoliškai totoriškos kariuomenės vėl pajudėjo Europos link. Tai buvo lyg antras veiksmas Džengischano pradėtos epopėjos, kurios trečias veiksmas benebus Stalino žygis ligi Elbės. Pirmą smūgį atlaikė Maskvos kunigaikštis Dimitrijus Doniškis, bet pilno laimėjimo negalėjo pasiekti. Galutinam susidorojimui buvo pašauktas Vytautas Didysis.

Ir proga pasitaikė labai gera. Avangardinė tos azijinės imperijos valstybė buvo Aukso Orda, kuriai Maskva dar tebemokėjo metinę duoklę, bet kurioje XIV a. gale kilo vidaus kovos. Jos chanas Tochtamyšius buvo išvytas ir kreipėsi pagalbos pas Vytautą. Vytautas sutiko padėti, nes tuo jis galvojo, taip sakant, nušauti du zuikiu: ir Azijos pavojų pašalinti ir perimti Maskvos kunigaikštiją po savo globa.

Šis žygis gerai atliepė ir į visos katalikiškos ir į Kryžiaus karus linkusios Europos nuotaikas. Užtat šiam žygiui buvo sumobilizuotos ne tik pagrindinės Lietuvos ir nuo jos priklausomų sričių karo pajėgos, bet taip pat politinių Aukso Ordos pabėgėlių pulkai, pagalbiniams vokiečių ordino daliniais ir kryžininkais iš kitur Pats popiežius laimino šį žygį. Kijevas buvo iš visur plaukiančios kariuomenės rinkimosi centras, o pats mūšis įvyko 1388 m. rugpjūčio mėn. pietų Ukrainos lygumose prie Vorkslos upės.

Įdomu, kad Aukso Ordos chanas-Temiras-Kotlogas pas kutiniu momentu bandė tartis su Vytautu ir pasiuntė pas jį savo pasiuntinius. Anot vieno kronikininko, tų pasiuntinių kreipimasis į Vytautą buvo taip suredaguotas. "Išduok pabėgėli Tochtamyšių... ne, negaliu būti ramus, kol jis tebėra gyvas ir pas tave. Permainingas mūsų gyvenimas, šiandien

Vytautas Didysis prie Juodųjų Jūrų

J. Juodžio piešinys

esi chanas, rytoj—pabėgėlis, šiandien esi turtingas, rytoj—elgeta, šiandien visi tavo draugai, rytoj visi — priešai. Aš lygiai bijau ir savųjų ir svetimųjų”. Ar nepanašiai galėtų kalbėti koks nors Tuchačevskis, Berija ar Malenkovas? Vytautas nesutiko išduoti nelaimės sąjungininko.

Prieš pat mūsų chanas dar kartą kreipėsi į Vytautą. Vytautas, anot kronikininko, jam taip atsakė: “Dievas palenkė man visas žemes, palenks ir tave. Būk mano sūnus, o aš būsiu tavo tėvas ir mokėk man metinę duoklę. O jei nenori būti mano sūnus, tai būsi mano vergas ir visa tavo orda bus atiduota mano kardo valiai”. Chanas ir su tomis sunkiomis sąlygomis buvo benorįs sutikti, bet atvykęs senas totorių generolas Edigejus su savo kariuomene jį atkalbėjo, ir mūsų įvyko.

Totoriai pasinaudojo apsupamuju manevru. Vieta irgi nebuvo palanki sunkesnei Vytauto kariuomenei. Be to ji buvo labai maišyta ir įvairiaspalvė. Kai kurie daliniai (ypač pačių totorių) greitai pasidavė panikai ir pasileido bėgti. Mūsų pasibaigė visišku Vytauto pralaimėjimu. Jis pats su savo jaunesniu broliu Zigmantu vos bepaspruko. Totorių daliniai smarkiai nuterėjo ukrainietiškas Vytauto žemes, siekdami net Lucko, nors jokios teritorijos ir neokupavo.

Tuščia būtų spekuliuoti šiandien, kaip būtų nuėję įvykiai, jei Vytautas Vorkslos mūsų būtų laimėjęs. Viena aišku, kad visa plačioji Rytų Europos erdvė ir pati Maskva būtų bent laikinai priklausiusi Vytautui Didžiajam. Iš antros pusės, Vytauto pralaimėjimas ties Vorksla yra iš tos pačios serijos, kaip švedų Karolio XII pralaimėjimas ties Poltava, Napoleono—ties Maskva, Hitle-

rio—ties Stalingradu. Kiekvienas žygis į Rytus slepia daug pavojų, todėl jam ir militariškai ir politiškai turi būti ypač gerai pasiruošę.

Be abejo perdeda kai kurie istorikai, kurie skaito Vorkslos

pralaimėjimą lietuvių tautos nykimo pradžia. Tas pats Vytautas dar daug karinių laimėjimų pasiekė po to, ir pagaliau pati Aukso-Orda buvo pasidariusi jo vasalu.

Historicus

Juozas Mikštas

KADAIS KAŽKUR PAFRONTĖJ

(Prisiminęs 1941-43 metus, skiriu geram ginklo ir plunksnos bičiuliui — Juozui Almiui - Jūrągiui)

Kai sėdėjome mudu prie paprastos kūdros
Du nuo žygių pavargę kariai —
Du svajotojai naivūs, du poetai negudrūs,—
Tu tada man tarei:

Ar galvojom kada, kad reikės mums išklysti
Iš gimtųjų namų ir laukų?
Ar sapnavom, kad vys taip čia mūsų jaunystė,
Ir kad bus taip klaiku?

Bet štai metai keli nešam žygio kuprinę,
Nešam savo svajones, jausmus,
Kur mirtis milijonus gyvybių nuskynė,
Bet paliko dar mus...

Apsikaišę granatomis tūkstančius mylių
Ėjom šėlstančio karo keliu.
Kiek kapų svečioj žemėj draugams jau supylėm!
Kiek supilsim dar jų!...

Apie juos mes dainuojam, eilėraščius kuriam.
Bet kas mus kada nors apdainuos?
Kas pragiedrins tą nūdienę nuotaiką niūrią
Apkasuos kruviniuos?

O tėvynėj palikusi laukia mergaitė...
Ką gegutė jai ten iškukuos?
Juk seniai jau širdis atšalimą išskaitė
Jos trumpučiuos laiškuos...

Baigsis karas, bet vis gal dar būsime kelionėj
Du nuo žygių pavargę kariai,
Ir gal veltui mus šauks mieli tėviškės kloniai —
Taip tada man tarei.

Taip kalbėjai tada, mano mielas bičiuli,
Ir kasdien vis jautresnis davei.
O dabar atminimai, man širdį užgulę,
Kalba žodžiais tavais.

Iš dienų tų beliko man randas ant veido
Ir apkartus klajoklio našta.
Tau — vis tolstantis tavo anų dienų aidas
Ir širdis palaužta.

Australija, 1952 m.

1830-31 METAI

LIETUVOS ULONŲ MAJORAS HORDYNSKIS IR JO
KNYGA APIE LIETUVOS — LENKIJOS SUKILMĄ

ADV. KOSTAS R. JURGĖLA

Pagal senovines tradicijas apie 900-sius metus, į Žemaičių pajūrį, tarp Klaipėdos, Palangos ir Liepojos, iškopė italų kolonija, kuri atnešė tam kraštui tikro laipsnio civilizacijos, ir nuo to laiko atėjo ta daugybė lotyniškų žodžių, kurie pastebėtini lietuvių kalboje. Iš šių itališkų šeimų iškilo kelios suverenų dinastijos, kurios valdė Lietuvą ir Žemaičius. Šios gentys, nėra abejonės, buvo geruliai ar heruliai (Gerules ar Herules), kurie seniau valdė Lietuvą. Ši tauta yra ta pati, kuri penktame šimtetyje užplūdo Italiją su Adakriu ir, grįždama tais pačiais keliais, pasklido po Baltijos kraštus, kurie šiandien apima Rytinę Prūsiją, Lietuvą, Žemaičius ir Kuršo kraštus.

“Nors pradžioje rusų pavergti, lietuviai netrukus privertė savo užpuolikus pajusti savo jėgą. 13-me amžiuje, kada totoriai siautė vienoje rusiškų valstybių pusėje, lietuviai iš antros pusės užvaldė Gardiną, Brastą ir Drohičiną ir nesustojo ligi pasiekę Pripetės krantus ir Mozyrio miestą. Žiemiuose laimėjančios jų armijos nuslinko ligi Dauguvos ir Polocko miesto. 1220 metais Mscislavo Romanovičiaus vadovaujami rusai paskelbė karą prieš Lietuvą, bet jie buvo sumušti netoli Tasioldos upės, ir lietuviai padidino savo plotus Pinskiu ir Turovu. Rimgaudas (Ringold) buvo pirmasis, pasiskelbęs didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu 1235 metais. Mindaugas (Mindowe ar Mendog), pasižadėjęs popiežiui priimti krikščionių tikėjimą, 1253 metais Naugardelyje buvo apvainikuotas Lietuvos karalium; tačiau tas neilgai truko, nes Mindaugas, pasijutęs apgautas, sugrižo į pagonybę ir mirė 1263 metais. Nuo 1280 ligi 1315 metų šiame krašte viešpatavo didieji kunigaikščiai Liūtvaris ir Vytenis (Latuwer ir Witenes); betgi didžiausioji Lietuvos galybė prasideda nuo 14-jo šimtmečio, kada Gediminas (Gedymín) pasiėmė valdžios vadeles. Nerimdamas sutriuškinti rusų galią, kuri kėlė Lietuvai rūpesčio, šis kunigaikštis 1320 metais sumušė priešą ties Pirmos upe, liko Voluinės, Kijevo, Severijos ir Čenigovo valdovu ir savo sienas praplėtė ligi Putivėlio (Putiwel) ant Disnos. 1340 metais, kada Gediminas žuvo kautynių lauke nuo teutonų riterių rankų, totorių-rusų galybė pradėjo siausti Pado-

je, bet Algirdas (Olgerd), Gedimino ipėdinis, atėjo gelbėti savo gimnאיציams Karijotams, kurie valdė tą provinciją, sumušė totorių carus žiauriuose kautynėse ir praplėtė Lietuvos plotą ligi Dono ir Juodosios jūros krantų. Kad įsivaizduotume Lietuvos provincijų plotį, pakaks čia suminėti dalybas tarp Gedimino sūnų: Monvydas įgijo Kernavę ir Slonimą; Narimantas — Pinską, Mozyrių ir Voluinės dalį; Algirdas — senovinę hercogijos sostinę Krėvą ir visą kraštą net ligi Beržūnės (Berezinos); Kęstutis (Kieystat) — Žemaičius, Trakus ir Palenkę; Karijotas — Naugardėlį ir Volkoviską; Liubartas — Vladimirą su likusia Voluinės dalimi; Jaunutis (Jawnat) — Vilnių, Ašmeną, Vilkmergę ir Breslaują. Paskutinysis pirmas paveldėjo po tėvo, bet jam mirus Algirdas paėmė valdžios vadeles.

“Algirdas buvo galingiausias iš lietuvių valdovų. 1346 metais Pskovo respublika ir 1349 metais Naugardo respublika pripažino jį savo valdovu. 1363 metais Perekopo (Krimo) totoriai tapo jo vasalais. Rytuose, užtardamas Tveriaus kunigaikščio reikalus, jis trimis atvejais (1368, 1370 ir 1375 metais) atvyko savo ieties sulaužyti į Maskvos miesto sienas, — to miesto, kuriame vėliau didieji Lenkijos ir Lietuvos generolai ir, pagaliau, 1812 metais gailų-lenkų-lietuvių ietys buvo sukryžiuotos viršum aukštojo Kremiaus! Kęstutis galingai parėmė savo brolių jo karo žygiuose. Tokiose tad aplinkybėse Algirdas, žengdamas į kapus, paliko šviesų savo palikimą Jogailai (Jagellon), vienam iš savo trylikos sūnų. Žengęs į didžiojo kunigaikščio sostą 1381 metais, Jogaila atidavė jį savo pusbroliui Vytautui (Witold) 1386 metais, kai jis išvyko užsidėti ant savo galvos Piastų vainiką, sujungti savo ranką su Jadvygos (Hedwige) ranka ir amžiams sucementuoti garbingąjį Lietuvos ir Lenkijos junginį. 1389 metais jis atidavė savo dviem broliams valdyti Žiemų Naugardo hercogiją ir Didžiojo Naugardo respubliką. Tuo tarpu iš kitos pusės jo pusbrolis Vytautas, totorių puolamas naujuose savo nukariavimuose, sumušė juos, jų dalį nuvijęs už Dono ir į jo rankas patekusius perkėlė į įvairius Lietu-

vos kraštus, kur, užuot vertęs juos vergais, jis davė jiems žemės su teise laisvai laikytis savo tikybos. Tų totorių ainiai įrodė, kad jie yra tiek verti savo priimtos tėvynės vaikai nepriklausomybės karo laikotarpiams, 1794 metais ir 1812 metų kampanijoje. Tuo būdu Vytautas įgijo ne tikai rusiškus žemės plotus, jo senelio ir jo dėdės išvauduotus iš totorių jungo, bet ir kitas žemes, seniau valdytas kitų smulkiųjų Užboristenijos (Trans-Borysthenian) carų. Po to, sukdamas nugalinčią savo armiją į žiemius, jis privertė žiemių respublikas, kurių neištikimumą jis įtarė, nusilenkti jam ir pripažinti nekvalifikuotą jo galią. Trumpai, Lenkija ir Lietuva tame laikotarpyje pasiekė tokio galybės laipsnio, kad didieji Mazovijos ir Rusijos kunigaikščiai, carai, Maskvos — Vasylius, Tveriaus — Borisas, Riazanias — Olegas, mažieji Perekopo ir Volgos chanai, teutonų (Prūsų Livonijos) magistras, netgi pats Vokietijos karalius Sigizmuntas, lydimas savo žmonos ir kelių karalaučių, Danijos ir Švedijos karalius Erikas, taip pat ir Rytų imperatoriaus Paleogogus'o ambasadoriai prisistatė Vladislovui-Jogailai Lucke, Voluinėje, 1428 metais ir laikė ten visuotinį suvažiavimą, kur jie tarėsi apie karą prieš Otomanus ir kur Vokietijos karalius veltui, intrygų keliu, mėgino mesti nesutartimo sėklų tarp Jogailos ir Vytauto. Vytautas mirė 1430 metais. Vladislovo ipėdinis Kazimieras Jogailaitis garbingai viešpatavo; tačiau, Otomanams pradėjus veržtis į Tauridą ir tuo tarpu naujai Maskvos valstybei beverglant rusus iš žiemių ir iš rytų, netrukus Lietuvos ribos turėjo mažėti.

“Betgi tai visa joku būdu negalėjo paveikti dviejų tautų uniją, kuri kasdien įgaudavo naujo stiprumo; po pirmosios 1386 m. unijos, Horodlėje 1413 metais įvykusiam seimui paskelbus lietuvius esant lygioje papėdėje su lenkais mokesčių ir įstatymų požiūriu, daugelis lietuvių šeimų susijungė su lenkų šeimomis; bendrai, abiejų tautų herbai liko sujungti. Po to nutarta, kad lietuviai savo didįjį kunigaikštį gautų iš Lenkijos karaliaus rankų ir kad, pastarajam mirus be vaikų ar ipėdinių, vertų sostą paveldėti, lenkai išvien su lietuviais turėtų rinkti naują karalių. 1413 metais sudarytoji sąjunga buvo pa-

naujinta 1499 metais; ir buvo aiškiai pridėta, kad lietuviai neturėtų savo didžiojo kunigaikščio rinkti be lenkų pritarimo, nei lenkai savo karaliaus be lietuvių pritarimo. 1461 metais karingieji riteriai pasidavė ir kartu su jais pasilikusią Livonijos dalį pavedė Lenkijos karaliaus, kaip didžiojo Lietuvos kunigaikščio, globai (dominacijai); naujasis Kuršo hercogas irgi tapo jo vasalu. 1569 metais, Zigmanto-Augusto laikais, lenkai ir lietuviai suvažiavo seimui Liubline, kur didžioji kunigaikštija liko surišta su Lenkijos karalija taip, kad nuo tol jos abidvi tesudarė vieną kūną, valdomą vieno karaliaus, kuris buvo bendrai renkamas abiejų tautų, dvilypiu Lenkijos karaliaus ir didžiojo Lietuvos kunigaikščio titulu. Taip pat buvo susitarta, kad seimas visuomet turėtų būti šaukiamas Varšuvoje, kad abi tautos turėtų vieną bendrą tarybą (senatę), bendrus atstovų rūmus, kad jų pinigai būtų vienos dezinacijos; ir kad iš viso jų sąjungos, pagalbinės jų kariuomenės ir visa kas turėtų būti bendra. Maskvos kampanijos Zigmanto III, Vladislavo IV ir Stepono Batorio laikais pilnai įrodė, kad lietuviai buvo verti vadinti lenkus broliais, nes jie buvo pasirengę bet kokiam pasiaukojimui, kuomet kildavo klausimas dėl bendrosios krašto gerovės. 1673, 1677 ir 1685 metų įstatymais nustatyta kas trečiąjį seimą šaukti Lietuvoje, Gardine; tiktai šaukimo (konvokacijos), rinkimų ir vainikavimo seimai sudarė čia išimtį. 1697 metais lenkų ir lietuvių įstatymai įgijo lygią teisę ir galią.

“Lenkijos atgimimo laikotarpyje lietuviai įtikinamai įrodė savo prisirišimą prie lenkų reikalo, paskutiniai Lenkijos gyvavimo metais. Dėl to, įsitikinus bendruoju reikalu ir kad būtų suteikta daugiau tapatumo naujam valdžios formai, kokia buvo sumanyta kurti 1788 metų seime, reikėjo dar labiau sustiprinti santykius tarp Lietuvos ir karūnos, tai yra, Mažosios ir Didžiosios Lenkijos, taip, kad iš trijų provincijų susidarytų viena galiną valstybę ir visiškai išnyktų visi pirma buvę skirtumai tarp lenkų ir lietuvių — jie savo noru paaukojo privilegijas, kurių jie laikėsi su dideliu atkaklumu, ir be dvejojimo atsisakė privilegijos turėti atskirą kariuomenę ir išdą, sutikdami susijungti su kitomis dviem provincijomis po viena valdžia.

“Visas pasaulis buvo liudytojas didvyriškumo, kurį lietuviai pareiškė garbingoje Baro konfederacijoje nuo 1768 ligi 1772 metų ir 1792

bei 1794 metų kampanijose prieš svetimą plėšrumą, kada Kosciuška, lietuvis gimimu, nežūstamais laurais apdengė Lenkijos pančius. Lietuviai krito, betgi jie krito su visa Lenkija ir buvo palaidoti po bendrais griuvėsiais. Kaip tauriai lietuviai buvo matomi figūruojant tarp narsiųjų lenkų patrijotų, kurie Prancūzijoje, Italijoje ir Turkijoje ieškojo kokių nors progų atstatyti tėvynei, kuri buvo svetimos ambicijos auka! Ir kiek daug jų buvo randama po Dombrovskio vėlavomis Italijoje ir po Kniazevičiaus vėlavomis prie Dunojaus! Argi mes 1806 ir 1809 metais nematėme 12,000 lietuvių, susijungus su savo broliais, volyniečiais, padoliečiais ir ukrainais, skubant susirikiuoti po Varšuvos hercogijos armijos vėlavomis? 1812 metais jų džiaugsmas buvo didžiausias, kai jie manė, kad politinis jų gyvavimas pagaliau bus atnaujintas. Tuomet Lietuvos Vytis, sujungtas su Baltuoju Ereliu, buvo matomas puošiant vėliavas, iškeltas ant Vilniaus sienų. Tačiau katastrofiškas prancūzų kariuomenės pasitraukimas smogė mirtiną smūgį tų kraštų likimui. Lenkijos karalija buvo paskelbta 1815 metais; Varšuvos 1818, 1820 ir 1825 metų seimai nutylėjo dėl Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos likimo. Vilties kupinas žvilgsnis iš visos Lietuvos dar kartą buvo nukreiptas Varšuvos link 1829 m. gegužės mėn. 29 dieną, Mikalojaus I vainikavimo dieną, betgi Lietuvos prijungimo (reunijos) klausimas netgi nebuvo iškeltas”.

(Tableau de la Pologne, ancienne et moderne, par Malte Brun, édition refondue et augmentée par Leonard Chodzko. Paris, 1831, psl. 288-295. I tomas)

2-sis priedėlis — Lenkijos tautinės vyriausybės atsisaukimas į Lietuvos, Voluinės, Podolės ir Ukrainos gyventojus. — Autorius pastebi, kad, neturėdamas originalo, jis pasinaudojo kad ir nepatenkinamu vertimu, rastu laikraščiuose. Atsisaukimas pasirašytas 1831 m. gegužės m. 13 d.

3-is priedėlis — Verstas išrašas iš N. Y. COURIER DES ETATS UNIS 1832 m. balandžio 7 d. laidos, kur pagal Prancūzijos spaudos šaltinius aprašomos iškilmės ir lenkų sukiėlių priėmimas Macon'e, lenkų tremtiniams laivais atvykus iš Chalons į Lyons.

4-is priedėlis — Irašas iš LONDON COURIER 1832 m. balandžio

Juozas Mikštas

AUSTRALIJOS GIRIOMS

Šimtametės ir plačios,
Susiraizgiusios girios,
Aš lankau jus kaip svečias,
Šion šalin atsiyręs.

Aš lankau jūsų gelmę
Neaprėpiamus plotuos,
Ir matau lieknas palmes,
Eukaliptus šakotus.

Bet tyloj spėgia ausys,
Širdį nerimas gelia.
Juk čia veltui žvalgausi
Šiaurės girių paukšteliu.

Čia keisti visi medžiai —
Milžiniai rudabarzdžiai.
Čia apsnūdę bežadžiai
Raudonų uolų skardžiai.

Čia ant medžių kamienų
Auga vėšlūs paparčiai.
Ir jau amžius ne vienas
Iš šaknų stuobrius verčia.

O manoj giminėj
Auga alksniai, berželiai.
Tarp savęs susipyne,
Puošia jie mano šalį.

O manoj giminėj —
Švelnios lygumos, klonial,
Kur kadais takus myniau,
Kaip sapne, kaip svajonėj...

Ir čia veltui šiandieną
Ją užmiršti norėčiau.
Juk myliu ją tik vieną
Tolimuose pasviečiuos.

Šimtametės ir plačios,
Bet man svetimos girios,
Aš esu čia tik svečias,
Šion šalin atsiyręs.

Walhalla, 1953 m.

9 d. laidos vedamojo apie caro manifestą, paskelbusį Lenkiją Rusijos provincija.

5-is priedėlis — Išverstas caro manifestas iš 1832 m. vasario 26 dienos (paskelbtas BERLIN STAATS ZEITUNG'e korespondencijoje iš Varšuvos 1832 m. kovo 25 d.) ir ukazas apie būsimąją Lenkijos valdžią.

(Pabaiga)

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGA PRISIMENANT

(Tęsinys)

PLK. PR. SALADZIUS

Nuo nepriklausomo gyvenimo laikų praslinkus eilei metų, kartais ir nepajuntame, kad dažnai kalbame apie praeitį per daug bendrais bruožais ar pasakojame paskirus išpūdžius, kurie konkretesnio vaizdo apie mūsų valstybės gyvenimą ar buvusią organizacinę veiklą neatkuria. Ypač tremtyje brendusiam jaunimui tie reikalai lieka gana tolimi. Todėl noriu patiekti šiek tiek žinių, iš kurių būtų galima susidaryti grynai objektyvų vaizdą apie Šaulių Sąjungos dydį ir jos veiklos apimtį.

Lietuvos šauliškumas, lyginant su kitomis Pabaltijos valstybėmis, buvo ne paskutinėje vietoje. Pagal 1939 metų statistinius duomenis šaulių skaičius Pabaltijos valstybėse buvo maždaug sekantis:

Suomija (4 mil. gyv.) — Suoje-
luskunta (šauliai) — 100.000
Lotta Svarda (šaulės) — 70.000

Viso — 170.000

Estija (1,2 mil. gyv.) — Kaitse-
ldai (šauliai) — 40.000
Naiskodukaitse (šaulės) — 20.000
Noortekotkaste (jaunieji šauliai)
berniukų 10.000
mergaičių 15.000

Viso — 90.000

Latvija (2 mil. gyv.) — Aizsargai
(šauliai) — 30.000
Aizsarges (šaulės) — 10.000

Viso 40.000

Lietuva (3 mil. gyv.) — Rikiuo-
tės šaulių — 40.000
šaulių moterų — 15.000
šaulių rėmėjų — 5.00

Viso — 60.000

Kaip matome, Lietuvos Šaulių Sąjunga buvo skaitlingesnė už Latvijos, bet pagal gyventojų skaičių žymiai mažesnė už Estijos ir Suomijos šaulių organizacijas.

Lietuvos Šaulių Sąjunga buvo suskirstyta į rinktines. Tokį pagrindinį šaulių organizacijos vienetą — rinktinę turėjo kiekviena apskritis. Rinktinę sudarė paskiros kuopos ar būriai valsčiuose ar bažnytkaimuose. Taigi, pagal apskričių skai-

čių, turėjome 22 rinktines (su Klai-pėdos kraštu), be to dar atskirą šaulių geležinkeliečių rinktinę ir aviacijos kuopą. Didiesniuose miestuose buvo net po keletą ar keliolika šaulių vienetų. Pavyzdžiui, Kaune buvo per 20 šaulių būrių, net atskiros įstaigos turėjo paskirus savo būrius ar kuopas. Atskirų vienetų vidujinis pasiskirstymas į įvairias grupes priklausė nuo pačių šaulių domėjimosi viena ar kita kultūrinės veiklos sritimi, tuo tarpu karinis apmokymas ir pagrindinė šaulio parengimo programa buvo visiems vienoda. Kadangi organizacijos turimos lėšos buvo labai kuklios, tai šių atskirų vienetų apsirūpinimas ir jų veiklos apimtis buvo gana skirtinga. Visa tai priklausė nuo pačių šaulių asmeniškų iniciatyvos, jų pasisventimo organizaciniam darbui ir, savaime suprantama, nuo vietos sąlygų. Kaip pavyzdį galima paminėti Kauno "Maisto" fabriko šaulių kuopą, kuri turėjo puikų chorą ir sportininkų komandas, arba pavyzdingiausia Kaune Žemės ūkio Ministerijos šaulių kuopą, kurios kiekvienas šaulys buvo išgijęs ne tik uniformą, bet ir nuosavą šautuvą, o visa kuopa net kulkosvaldžių. Šauliai akademiškai sudarė net keletą skaitlingų studentų šaulių korporacijų: "Saja" — mišri studentų ir studentėlių korporacija, "Živilė" — studentėlių korpor. ir paskira studentų šaulių kuopa, susiskirsčiusi į humanitarų, technikų, medikų ir teisininkų studentų šaulių būrius. Seniausias iš visų akademinų šaulių vienetų buvo Žemės ūkio Akademijos šaulių kuopa Dotnuvoje.

Nuo pat organizacijos įsikūrimo Šaulių Sąjunga turėjo ir gana skaitlingus šaulių moksleivių būrius. 1930 m. sustabdant vidurinėse mokyklose visų moksleivių organizacijų, išskyrus skautus, veikimą, buvo panaikinti ir moksleivių šaulių vienetai. Tačiau karinio tautos parengimo reikalas darėsi vis aktualesnis, nes, politinėms įtampoms augant, visų kaimynų militarinis pasirengimas buvo itin intensyvus. Lygiagrečiai keitėsi ir mūsų visuomenės nuotaikos, taigi 1939 m., t. y. po devynerių metų vyresnėje vidurinių mokyklų klasėse (lygiagrečiai su skautais) vėl buvo

leista atkurti moksleivių šaulių būrius.

Manau, ne vienas iš mūsų ir tuo metu suprato, kad didesnio masto kariniame konflikte tarp Vakarų ir Rytų kaimynų Lietuvos militarinis pajėgumas lemiamas reikšmės neturėtų. Tačiau mūsų apsiginklavimas ir karinis pasiruošimas sudarė svarbią kliūtį mažesniems grobuoniškiems kaimynų pasikėsinimams mūsų valstybės atžvilgiu. Norint galima rasti daug medžiagos, kuri liudija, kad bet kokie sprendimai mūsų nepriklausomos valstybės gyvenime nebuvo daromi aklai, fanatiškai vadovaujantis kokiomis nors siauromis gairėmis. Svarbi ir auklėjamoji karinio parengimo reikšmė. Nereikia manyti, kad mažo krašto ginklavimosi klausimas nebuvo svarstomas ar kritiškai vertinamas jau tada ir net tai sričiai vadovaujančių asmenų. Šaulių Sąjungos įkūrėjas ir ideologas Vladas Putvis jau prieš daugelį metų yra taip pasisakęs: "Norėčiau pajudinti klausimą, kurį dažnai stato tūli silpnadūšiai Būtent, ar išsimoka dėti tiek daug darbo, energijos, jėgų gynimosi ir karo reikaloms. Gal karo visai nebus? Gal pasiduoti kokiam didėlei valstybei?... Geri kūno ir dvasios savitumai reikalingi ne vien tik karui. Kūno sveikata naudinga ir be karo; dora, drąsa, jėga, sumanumas, darbingumas naudingi yra ir šiaip gyvenime, reikalingi gražiai ir ramiai tautos ateičiai." Jeigu šie žodžiai buvo pasakyti tik pirmajam pasauliniam karui pasibaigus ir sekančio mirtino konflikto artimoje ateityje dar tikrai nelaukiant, tai vartydami 1939 metų spaudą rasime daugybę pasisakymų, kuriuos atspindi visuomenės pritarimas kariniam tautos parengimui. Karinis pasirengimas tai nėra vien fizinės jėgos didinimas, bet drauge tautos gyvybės instinktas, jos kovos už buvį palaikymas ir vidujinio atsparumo ugdymas.

Panašiomis nuotaikomis gyveno tuo metu ir plačioji Lietuvos visuomenė. Jau keletą metų prieš 1940 m. įvykius, — didžiąją mūsų valstybės tragediją — buvo įsikūrusi Draugija Ginkluotoms krašto pajėgoms remti, kuriai visame krašte buvo gausiai aukojama. Iki 1939 m. buvo surinkta daugiau 6 milijonų litų aukų. Todėl netenka stebėtis, kad ir Šaulių Sąjunga laike keletą paskutiniųjų Nepriklausomo

gyvenimo metų nepaprastai sparčiai augo. Jei švenčiant Šaulių Sąjungos įsikūrimo dešimtmetį turėjome tik apie 500 šaulių būrių, tai laike antrosios dešimtės L. Š. Sąjungos gyvavimo metų, t. y. iki 1939 m., tas skaičius paško daugiau dvigubai — iki 1200 būrių.

L. Š. Sąjunga priklausydama Krašto Apsaugos Ministerijai lėšų iš jos nedaug tegaudavo. Pavyzdžiui, 1935 m. K. A. M. pašalpa siekė tik 350 tūkstančių litų. Vėliau tai suma šiek tiek didėjo ir 1940 m. siekė pusę milijono litų. Pagrindinės Šaulių Sąjungos lėšos buvo visuomeninės: du trečdaliu š. Sąjungos sąmatos sudarė narių mokesčiai, pramogų ir loterijų pelnas ir visuomenės aukos. Pusantra milijono litų, atsižvelgiant į organizacijos dydį ir pasidalinimą į tūkstantį du šimtus (1200) būrių visame krašte, —tai labai kuklios lėšos. Noriu pabrėžti, kad šauliai rodė daug visokeriopo pasiaukojimo ir pasišventimo organizaciniame darbe, remdami organizaciją ir medžiagiškai. Atliekami uždaviniai ir darbai būdavo žymiai didesni, negu bendrosios sąmatos rodydavo. Pavyzdžiui, šaulių namų statyba dalinai buvo vykdoma talkos būdu, kas žymiai sumažindavo išlaidas. Šauliai lektoriat praveddavo įvairius kursus, neimdami jokio atlyginimo. Kiekvienas šaulys dėvėjo savo lėšomis įsigytą uniformą. Šaulys raite išvyko į manevrus savo žirgu ir savo balnu, šaulys dviratninkas ar motociklistas — savo dviračiu ar motociklu. Paskiri asmenys ar miestų savivaldybės ne retai dovanodavo sklypus šaulių namų statybai. Kursams dažnai būdavo naudojami mokyklų patalpomis ir mokslo priemonėmis. Tuo būdu iš visuomenės taip pat buvo gaunama didelė parama, kuri sąmatose nefiguravo, bet sudarė didelį palengvinimą organizaciniame darbe.

Šia proga norėčiau priminti ir gyvą nuosirdų Amerikos lietuvių ryšį su Lietuvos Šaulių Sąjunga. Jau sunkiais laisvės kovų ir vėliau mūsų valstybės atstatymo metais mūsų akys dažnai kryo į šį kontinentą ir skaitlingą, stiprią lietuvių išieivių dalį, įsikūrusią šiame turtingame krašte. Dar nebuvę Amerikoje, žinojome ją esant laisvės šalimi, kurios gyvenimą idealizavome. Amerikos lietuvių aukos tėvynės reikams sudarė tą dolerių aruodą, iš kurio dažnai sėmėmės tautos reikalams: ar tai "Saulės" namų statybai Kaune, ar Mokslo Draugiją kurdami Vilniuje ar kt. Kiek pašalpos yra gavę atskiros šeimos ir pavieniai asmenys iš savo artimųjų

užjūryje, taip ir nesuregistravome, nors tos rūšies parama kraštui iš Amerikos lietuvių tikriausiai sudarė žymias sumas.

Krašto gynybo reikalams Amerikos lietuvių niekada nebuvo abejingi, todėl ir Šaulių Sąjunga jau 1919 metais per a. a. Dr. J. Šliupą gavo pirmą tiesioginę finansinę paramą iš šio krašto lietuvių. 1920 m. Amerikoje buvo įsikūrusi Lietuvos Sargų Sąjunga, kurios vienas iš pagrindinių tikslų buvo remti Lietuvos Šaulių Sąjungą. Tiesioginiams glaudesniems ryšiams palaikyti 1922 m. sausio mėn. pradžioje kaip Lietuvos šaulių atstovas į Ameriką atvyko dail. A. Žmuidzinavičius. Jo surinktų aukų gausumas liudija apie nuosirdų Amerikos lietuvių susirūpinimą mažosios užjūrio Tėvynės reikalais: jau iki sausio mėn. pabaigos, t. y. per vieną mėnesį buvo suaukota 1600 dolerių, o laike sekančių dviejų metų per savo įgaliotinį Šaulių Sąjungą gavo net apie 30 tūkstančių dolerių. Tai nebuvo viskas, nes Amerikos lietuvių parama Šaulių Sąjungai dar buvo gaunama ir per Lietuvos Finansinę Misiją. Viso laike pirmų penkerių L. Š. Sąjungos gyvavimo metų, t. y. 1919—1924 m., Amerikos lietuvių Šaulių Sąjungai suaukoko apie 170 tūkstančių dolerių, kas ano meto kursu sudarė apie 1 milijoną 700 tūkstančių litų.

Šaulių Sąjungos ryšiai su užjūrio lietuviams reikėsi ne vien tik medžiagine Amerikos lietuvių parama organizaciniame darbu. Visa ellė Amerikos lietuvių gyvai domėjosi šaulių siekimais, suprato organizacijos tikslus ir buvo giliai persiėmę jos ideologija. Iš tokių brangių atminties šaulių idealistų paminėtini: a. a. Stepas Darius, Andrius Martus, Antanas Ivaškevičius; i gamečiai "Trimito" bendradarbiai K. Širvydas, K. Karpus. Paskiri asmenys ar organizuoti Amerikos lietuvių sambūriai yra suteikę įvalrios rūšies paramą. Pavyzdžiui, žinomas visuomenininkas J. Bačiūnas savo lėšomis išleido ir dovanojė Šaulių Sąjungai apie 3,000 egzempliorių gaidų rinkinio "Šaulių Trimitai". Dariaus ir Girėno aeroklūbas Brooklynne dovanojė lėktuvą, kurį 1933 m. iš Klaipėdos į Kauną atskraidino amerikietis lietuvis lakūnas Paulius Šaltenis. Čia paminėti tik keletą pavyzdžių, kurie rodo, kad Šaulių Sąjungos darbas žadino gyvą susidomėjimą ir susilaukė daug nuosirdaus pritarimo bei paramos ne tik Lietuvos visuomenėje, bet ir užjūrio lietuvių tarpe. Prisimintina ir tai, kad šauliai organizuodavo Amerikos lietuvių ekskursijų susiti-

kimus, kol tuo reikalu pradėjo rūpintis Užsienio Lietuviams Remti Draugija. 1938 m. laike Tautinės Olimpijados kukliuose Šaulių Sąjungos Namuose Laisvės Alėjoj, Kaune viešėjo Amerikos lietuvių sportininkai ir choras "Pirmyn". Šaulių sporto klubo "Grandies" krepšinio instruktoriais buvo pakviesti amerikiečiai lietuviai Jurgis Savickas, Juozas Jurgėla, (dabar gyvena Chicagoj), Antanas Giedraitis ir kt. Žodžiu, tuo laiku, gyvos organizacinės veiklos prieglobsty užsimezgė ne viena nuosirdi asmeniškai pažintis ir pirmieji jaunėsės kartos išieivių ryšiai su Lietuva, su nepriklausomąj tėvynėj išauklėtu jaunimu.

(B. d.)

RUGSĖJO AŠTUNTOJI

(Atkelta iš 158 psl.)

pasiekti laimėjimai rodo kokia brangi ir reikalinga tautai laisvė ir savo nepriklausoma valstybė.

Karo Muziejuje nepriklausomybės laikais kalbėjo reikšmingas įrašas: "Per amžius budėję laisvę laimėjome per aukas ir pasišventimą". Šiandien mes gyvename tokius laikus, kada dėl savo tautos laisvės mes negalime ginklu kovoti, bet mes dėl jos turime budėti, kad išmušus lemiamai valandai būtume budrūs, pasirengę ir laisvam savarankiškam gyvenimui pribrendę. Tautinės šventės, nukeliančios mus į praeities laikus, testiprina mūsų budrumą.

3. Lietuvos praeitis, o ypač dabartinis jos skaudus likimas, rodo, kad dėl laisvės svetimų vergiama lietuvių tauta yra pasmerkta neišvengiamai pražūčiai. Siekdami laisvės, mes sprendžiame savo tautos likiminių klausimą: būti ar nebūti. Jei mes ryžtamės kaip tauta būti turime siekti savo tautai laisvės, turime būti suaugę su savo tauta ir jos praeitimi. Pavojai mūsų tautinei gyvybei graso iš visur, ir mes turime būti budrūs ir pasirengę juos atremti.

DIDŽIOSIOS IŠVAKARĖS ARTĖJA...

Veža! Veža!...

Paskutinės atostogų dienos Vilniuje, savo šeimoje, bėgo valandomis. Birželio 15-sios rytas buvo mig'otas ir neapsakomai rūškanas Miegas neėmė. Žmonai ir vaikučiams dar saldžiai ilsintis, atsikėlus pradėjau tvarkyti savo rašomojo stalo visokių popierių pilnus stalčius. Sunaikinau savo giminių Amerikoje kelis turėtus laiškus, žurnalistinių kelionių užsienuose (Lenkijoje, Vokietijoje dar prieš karą) programas, vizitines korteles, Lenkijos, Vokietijos didmiesčių garsiųjų viešbučių puošnias atminimo korteles, o taip pat užrašus, pastabas iš karinės srities, foto nuotraukas. Dalį vertingusių savo asmeninių rankraščių giliai paslėpiau už salionėlio sienų popieriaus (tapytų), palubėje atsikuojusio nuo storos mūro sienos.

Kambaryje degė šviesa. Storos lentinės langinės buvo uždarytos.

Staigiai sustabdytu sunkvežimio žviegimas prie pat mūsų namo durų Wrublevskio gatvėje, 4 nr., išblaškė mano netolimos praeities atsiminimus. Aš tarsi nubudau iš to įsigilinto ir savo rašomojo stalčių "skryningą"... Sunkvežimio sukeltas triukšmas prižadino žmoną ir didesnius vaikus. Tikrai mažiau-ioji dvejų metų dukrelė Gražina kietai miegojo, susirietusi į mielą, švelnų kamuoliuką...

Pro vieną didesnį langinės plyšį pradėjau stebėti minėtą sunkvežimį. Jo priekyje ant kažkokių ryšulių vargingai sėdėjo keleto žmonių šeima. Jie atrodė, lyg būtų pabėgę iš gaisro: pusiau vienmarškiniai, pakrikę, nusigandę. Du mėlynkepuriai kareiviai saugojo civilius žmones, sėdėdami ant sunkvežimio krašto ir sukdamė laikraštinių popierių "bankrutėkes".

Netrukus dar trys NKVD vyrai išsivedė iš mums pretimų durų senutę, žydų tautybės moterį. Atkubėjusi prie lango mano žmona tuojuo pažino: tai buvo kaimyno siuvėjos motina. Negalinčiai įlipti sunkvežimio senutę kareiviai šurkščiai pastūmė, pakėlė už užpakalių...

— Veža! Veža!... Nežinau kur rusai veža žmones... Ne savo šeimas, kaip pradžioje atrodė... Dieną visą miestas skendėjo nežinioje ir siurbe. Žinoma, Vilnius platus ir didelis, taigi, dažnų išvežimo scenų negalėjai matyti...

Vakare Vilnių pažiekė baisus gan-

KPT. S. URBONAS

das, kad praėjusių naktį iš pratimų negrižo į palapinę per dvidešimt mūsų pulko lietuvių karininkų. Jie buvo staiga apsupti, nuginkluoti, apipiešti ir surištomis rankomis sumesti į sunkvežimius...

Šiomis dienomis išvežimų maro ištiktą, raudoją ir visa Lietuva.

Kelias atgal

Birželio septynioliktoji — buvo bene baisiausia diena mano gyvenime.

Kai pakilusios saulutės spinduliai galliai sužiuo ir mūsų miegamąjį (Vilniuje, Vrublevskio gatvė 4 nr.), išvydo mane berymantį prie mažiausios dukrelės Gražinos lovutės. Anas auksinis rytmečio garsų žaismas tylutėliai dar tebemiegancio kūdikio garbanose — nenusakomai įskaudino tėvo širdį, tačiau varė mane iš proto... Tą dieną, po penketo valandų, aš turėjau atsiveikinti savuosius ir grįžti atgal. Atgalios ir šaubo ir pražūties zona Pažeimenės miškeliuose...

Jau nubudė, tylūs, liūdni rengėsi didesnieji mūsų vaikai. Žmona, dar anksčiau ir už mane pakilusi, lyg koks labai liesas šešėlis, slankiojo virtuvėje. Ji nesavomis rankomis dėstinėjo mano baltinius, gamino kiek maisto kelionei. Kelionėi ir aną gyvųjų kapinyną, mielame Vilniaus krašte...

Tą rytą, kurį laiką, mudu su žmona tarsi bijojome susitikti. Mus gąsdino artėjanti atsiveikinimo valanda. Greičiausia — galbūt paskutinio atsiveikinimo valanda...

Aš buvau apsitaisęs raudonosios armijos "komandiro" uniforma (ją pakeitė Vilniuje dar dėvėtą lietuviškąją, prieš pat išžygiuojant į paligoną). Miegamojo pasienyje, ant kėdės, gulėjo kelionei parengtas "vado" diržas, su prie jo "rusiškuoju stiliumi" prikabinutu ginklu. Odinėje makštyje ilsėjos 9 milimetrų čekoslovakiskasis "FN" pistoletas, su išgraviruotais Gedimino stulpais viršutinėje vamzdžio dalyje (specialus buv. Gink'avimo Valdybos užsakymas Čekoslovakijoje). To pačio Lietuvos kunigaikščio Gedimino, kurio mieste tą rytą man patekėjo saulė, kurio vardo kalno ir pilies papėdėje mane staiga pradėjo apimti pačios pamišėliškiausios mintys...

...Dešimtys tūkstančių Lietuvos žmonių trokšta užkalnuose vago-

nuose, riedančiuose į laukinius rytus... Jau gal šimtai ligonių, be laiko gimdančių moterų ir kūdikių lavonų nusėjo Lietuvos ir Gudijos kruvinas pakeles... Šimtai geriausių ginklo draugų jau dingo aną naktį. Pažeimenės ir Varėnos poligonuose... Ar dar ir toliau bevarta būti anuo bevaliu avinu, kuris, varovų genamas, abejingai žingsniuoja į skerdyklos vartus?.. Ar negeriau pasilikti amžiams rasota birželio žaluma nužertoje Trijų Kryžių kalnyne aplinkumoje...

Aš vėl žvilgterėjau į šalimais gulintį ginklą ir į miegančią dukrelę...

... "Palauk, kapitone!... O jeigu ryt poryt trenks laukiamoji perkūnija?.. O jeigu vėl lietuviškoji karių daina sudrebins Vilnių "iš dešinės ir iš kairės!..." O kur tu tada būsi?.. O juk tu daugelį metų kalbėjai ir rašei kitiems apie didvyriškumą, apie kario dorybes, apie reikalą perbristi "ugnį ir vandenį..." Ką pasakys kariai ir prisikėlusioji Lietuva?.. Pagaliau — juk Tu ne vienas... Juk dar penkios tyros sielos lydi tave iš paskos... Valdyskis!.. dar palauk!..", — silpnas, tačiau atkaklus pašamonės aidas desperatiškai kuždėjo aptemusiai sąžinei...

Atsitiktinai pažvelgiau augščiau kūdikio lovutės į sienoje kybantį puošnų kryželį. Staiga akys nukrypo į saulutės nušviestą kambario grindų ruožą. Tenai gulėjo mažičiai Gražinos batukai ir naujos baltos kojainaitės.

— Ne!.. Niekuomet!.. — Kažkoks galingas šauksmas staiga suriko visoje mano esybėje...

Tą pačią akimirką valgomajam kambaryje pasigirdo dūžtančios lėkštės čezėjimas.

— O, kad tu surūgtum!.. — nu-girdau įprastinį žmonos posakį.

Nubloškęs baisųjį priepuolį, nuduotu ramumu smagiai išėjau iš miegamojo.

— Šukės kartais neša laimę, Onute, — pasakiau žmonai.

— Tik tu žiūrėk: sudužo kaip tik ta sovietinė, ką nusipirkau "vojen-torge." Ta su raudona žvaigžde dugne... Ką tu pasakysi!..

— Tikrai, gal šiomis dienomis sprogs ta prieš dalį išsipūtusi rūpužė... — pritvinkusio pagiežos džiaugsmo apimtas, grubiai ir balsiai tariau pagyvėjusiai žmonai.

Vaikai jau rinkosi prie pusryčių stalo.

(Nukelta į 172 psl.)

ORGANIZACIJA—GINKLUOTŲ PAJĖGŲ ŠARVAS

KARINĖS ORGANIZACIJOS IŠSIVYSTYMAS

Ginkluotas pajėgas organizuojant nebūtina remtis esama organizacija, bet reikia žinoti du pagrindinius dalykus: organizacijos principus ir ginkluotų pajėgų organizacijos ypatybes administracinius reikalavimus.

Esančios institucijos pasižymi didele inercija. Žmonės nemėgsta keistis, įprotis būna stipreni už protavimą. Todėl taip daug papročių išlieka gyvi, o jų buvimas nepateisinamas protu. Karinėje strytyje šitas palinkimas yra ypatingai stiprus. Gal dėl to kariniame mene esama tiek daug formalaus, beveik ritualinio pobūdžio. Faktas, kad kariai, bendrai paėmus, nemėgsta naujenybių ir ištikimai laikosi buvusių papročių. Tą įrodo kad ir ilgas kavalerijos amžius ir užsispyręs laikymasis archaiškų titulu.

Yra nelengva sekti karinės organizacijos istorinį vystymąsi. Kariniai rašytojai pirmiausia domisi strategija ir taktika kaip karinės istorijos branduoliu. Todėl tiek maža išliko dokumentų, liečiančių karinę organizaciją iš esmės. Per keturis šimtus metų, nuo Cezario paskutinio mūšio iki 4 amžiaus vidurio, beveik nėra tokių dokumentų išlikę. Be to, senųjų dokumentų perrašinėtojai ir vertėjai nebuvo tikslūs, naudodami karinius terminus ir sukurdami naujus.

Kariuomenės senovėje

“Pradžioje, aišku, buvo tik kovotojai. Laikas siekia toliau kaip istorija ir tradicijos, tačiau reikėtų manyti, seniausi kariniai daliniai, kaip ir dabar mažiausiai civilizuotų tautų, kovodavo ir apsirūpindavo reikmenimis be jokios pagalbos. Anksčiau, nei istoriniai dokumentai tą pažymi, kariuomenių funkcijos pradėta skaidyti. Senų senovėje tas galėjo įvykti, kovotojui skiriamą kokią nors specialią pareigą, pav. — surasti vietą stovyklai. Sąmoningai ar nesąmoningai, tačiau žmogus visada praktikavo specializaciją. Tuo būdu jis pakilo iki dabartinės padėties. Tačiau galima priimti, jog pirmieji vadai netruko pastebėti, kad yra naudinga kai kuriuos vyrus atleisti nuo kautynių pareigų, kad jie galėtų geriau atlikti kitas pareigas. Žinoma, kad senovės egiptiečiai turėjo žvalgybos pajėgas. Jų kariuomenė taip pat turėjo raštininkų, į kurių pareigas įėjo tieki-

mas ir transportas. Herodotas sako, kad Cyaxares Medietis buvo pirmasis, kuris padalino aziatų kariuomenę į ietininkų, lankininkų ir raitininkų kuopas. Istorikai sako randą žinių apie tiekimo, transporto, inžinerijos ir ryšių išsivystymą Persijos ir Aleksandro kariuomenėse ir, be abejo, jie yra teisingi. Sakoma, kad Persijoje provincijos civilinis gubernatorius buvo atsakingas už provincijos karinių dalių aprūpinimą ir atlyginimą. Kai persų kariuomenė judėdavo, sakoma, ji turėjusi pareigūną, kurio uždavinys buvo parūpinti tinkas, kuriose kareivis galėdavo pirktis sau reikmenis.

Nors istoriniai dokumentai yra šykštūs, tačiau būtų protinga priimti, kad karines nekautynių funkcijas pasirūpino suorganizuoti metodiskasis romėnas. Kvestoriaus įstaiga turėjo daug įvairių pareigų, tačiau būta karo kvetorių, kurie veikė kaip armijų vado padėjėjai ir kurių pagrindinės pareigos buvo arba finansinės arba surištos su tiekimu. Esama įrodymų, kad vėlesnių Bizantijos imperatorių kariuomenės turėjo gerai įrengtas tiekimo, medicinos ir atlyginimo tarnybas”.

Žvilgsnis į vadovybę rodo, kad senovėje, be nežymių išimčių, kariuomenės vadovybė, kaip privilegija ar kaip pareiga, priklausė valstybės galvai. “Ar jis buvo faraonas ar karalius, strategas ar konsulas, valstybės galva taikos metu būdavo kariuomenės vadas karo metu”. Ar jis vadovaudavo kariuomenei pats ar patarėjų padedamas, jis būdavo atsakingas. Laimėjimas ar pralaimėjimas — būdavo jo ir istorija žymi mūsų jo vardą.

Šalutinės reikšmės žygiai būdavo pavedami atlikti valstybės galvos patikimajam, Pav. Hanibalo žygis Italijoje ar prokonsulų veiksmai išsiplėtusioje Romos imperijoje. Tačiau tuo valstybės galvos vyresniškumas nebūdavo ginčijamas. Kai Varus germanų miškuose pražudė savo kariuomenę, Augustas galėjosi legijonų”.

Modernios organizacijos šaltiniai

Nėra tilto, jungiančio moderniąją organizaciją su senove.

Modernios kariuomenės atsiradimą žymi parako ir šveicarų bei vokiečių samdinių naudojimas. Landsknechtai buvo sukūrę modernaus pulko orga-

nizacijos prototipą su specialiomis ne kautynių tarnybomis. Jų pulke buvo provostas, kuris, tarp kitko, tvarkė tiekimą, pulko krautuvę ir transportą. Prancūzų Menriko IV kariuomenė yra pirmoji palikusi dokumentų apie įvairias specialias kariuomenės įstaigas. Jo kariuomenę aptarnavo: “proviantu” generalinis viršininkas, général des vivres, generalinis pašaro viršininkas, generalinis vežimų viršininkas, maršalas provostas, stovyklos maršalas, maršalas teisėjas ir generalinis žvalgybos viršininkas. Kiek anksčiau prancūzų kariuomenė pirmoji suorganizavo savo artileriją į atskirą departamentą su artilerijos viršininku priekyje. Gustavo Adolfo kariuomenė, vėliau buvusi pavyzdžiu kitoms kariuomenėms, turėjo savo “Auditeur” ir “Kassierer”. Jo pavyzdžiu sekė Brandenburgo, vėliau Prūsijos kariuomenė, kurioje buvo tokie pareigūnai: generalinis komisaras, generalinis wachtmeisteris, generaliniai adjutantai, auditeur, generalinis kvartiermeisteris, tiekimų viršininkas, išmokėjamų viršininkas, gydytojas, vaistininkas ir maršalas provostas. Ne visi šie titulai tada reikė, tas pareigas, kurios vadinamos tai pat ar panašiais vardais šių dienų kariuomenėse. Komisaras tada galėjo reikšti įgaliotinį arba vado pavaduotoją.

Anglų pilietinio karo kariuomenės, sekdamas Brandenburgo pavyzdžiu, turėjo komisarų mokymui, maistui, pašarui, vežimų ir žvalgų viršininkus. Tuo pat laiku prancūzai pirmą kartą panaudoja titulą “Marechal général des logis” — paskutinis žodis reikė patalpas. Iš jo kilo amerikiečių kariuomenėje dabar vartojamas terminas “logistics” — reiškiantis karinio transporto, postovio ir tiekimo meną.

Fosteris sako, kad daugumas karinių terminų, kaip infanterija, kavalerija, eskadronas, batalionas ir kt., kilo Italijoje, kur juos perėmė prancūzai, įsiveržę į Italiją 15 amž. Tuo laiku išsivystė ir modernioji vadovybės hierarchija. “Niekas tiek neišryškina šio vystymosi, kaip seržanto titulas (sergeant). 13 amž. “sergeant” (išvestinis iš “serviens” — tarnauti) reikė pėstininką kareivį. Feodalinuose daliniuose, kur prityrę kareiviai buvo reikalingi mokyti naujokus, jis jau reikė vyresnį laipsnį. Vėliau,

samdinių kuopose, seržantas užėmė svarbią vietą. Analogiškai pulkas pasisavino "sergeant major" vietą ir laipsnį kaip trečią iš eilės karininką, po pulkininko ir pulkininko leitenanto. Toliau, sekama analogiją, armija pasisavino "sergeant major general" vietą ir laipsnį. Šių karininkų pagrindinė atsakomybė atatinamo e jų vietose, atrodo, buvo mokyti ir administruoti, greičiausiai, veikiant vado generaliniais padėjėjais. Jų titulai pasikalbėjimuose buvo trumpinami, kaip įprasta, išmetant žodį "sergeant" ir, pagaliau, apie vidurį amž. pripažinti kaip "major" ir "major general". Tokiu būdu būdvardžiai virto titulais ir taip modernusis generalas majoras kilo iš viduramžių pėsčininko".

Tik daug vėliau gen. majoras pasidarė divizijos vado titulas.

Quartermaster general įstaiga reikalauja ypatingo dėmesio dėl vėliau išsiplėtusių jos pareigų, ypač Prūsijos kariuomenėje. Anglų kalbos žodis "quartermaster", pagal Oxford Dictionary, kilęs kontinente iš žodžio "quarter" — reiškiančio stovėjimo ar gyvenamą vietą. Pirmą kartą angai panaudojo "quarter" šia prasme 1591 metais, o "quartermaster" — 1600 metais. Pirmiausia, quartermasterio pareiga, be abejo, buvo tik parinkti ir paskirstyti armijoms s'ovyklas mūšio lauke ir žygyje. Pirmasis Gen. Quartermasteris Brandenburge pasirodė 1655 metais, pats žodis, atrodo, bus kilęs iš prancūzų kalbos".

Fridriko Didžiojo laikais Quartermasterio pareigoms priklausė stovyklų planavimas ir statymas, gynyimo įrengimų ir tiltų konstrukcija ir žvalgyba. Anglijoj jam dar teko tiekimo ir transporto tarnybos.

Pastovios organizacijos pradžia

Iš viso, kas augščiau yra pasakytą, matosi, kad potvarkių ne kautytių funkcijoms būta laikinų. Kiekvieną kartą, kilus karui, organizacija būdavo kuriama iš naujo ir karul pasibaigus ji vėl sugriūdavo.

Richelieu buvo pirmasis, kuris stabilizavo karinę organizaciją. Jis atliko du dalykus: sukūrė karo ministeriją, turbūt, pirmą pasaulyje, tuo apjungdamas pareigas, išdalintas tarp pareigūnų, ir sustiprino intendantūros karines funkcijas. Tuo jis sudarė karinę administraciją karo ir taikos metui. Richelieu darbą išplėtė Louvois, kitas civilinis asmuo, kuris padarė Prancūzijos kariuomenę tuo puikiu įrankiu, kokiui ji buvo Liudviko XIV laikais. Greičiausiai tai bū-

(Nukelta į 172 psl.)

Anglijoj, Manchesterio mieste lietuvių paminklinis kryžius.

Šis kryžius D. B. L. S. Manchesterio skyriaus pastangomis pastatytas 700 metų Lietuvos krikšto sukakčiai paminėti ir čia mirusiems tautiečiams atminti. 1953 m. gegužės 3 d. kryžių pašventino J. E. vysk. V. Padolskis. Šalia to kryžiaus palaidotas Lietuvos savanoris-kūrėjas Pranas J. Butkus. Kryžiaus projektas — J. Šiaučiuo. Foto V. Rudžio.

KARIO KONCERTAS CHICAGOJE

Prieš pat šio numerio spausdinimą paaikškėjo, kad KARIO bendradarbio ir atstovo Chicagoje B. Brazdžionio iniciatyva, Chicagos L. S. Ramovės skyriui globojant, š. m. spalį 10 d., šeštadienį, Chicagoje Lietuvių Auditorijos salėje įvyks KARIO naudai

PARENGIMAS — KONCERTAS

Parengimo programoje numatyta: 1.) Trys laimingieji broliai—A. Brinka, J. Kelečius ir A. Kurauskas, 2.) Deklamacijos, 3.) B. Brazdžionio atsiminimai iš karinės spaudos, 4.) Loterija ir kitos staigmenos. Gros Balio Pakšto kapela.

Parengimo Komisija sudaro: B. Brazdžionis, Oželis, Grulis ir Dirskis. Mielieji čikagiečiai kviečiami į šį parengimą kuo gausiausiai atsilankyti, o vietinių organizacijų prašoma tą dieną neruošti kitų parengimų. Sūkis — Visi į KARIO parengimą!!!

J. NOREIKA

(Tęsinys)

Smagūs ėjo "Trys velniai". Kuopos vado jiems skirtas uždavinys buvo atliktas. Dabar prasidėjo savarankiškas veikimas. Kai bus Misiūnuose, kai pradės dienoti, galės paleisti visą savo valią, galės sukelti visus perkūnus ant kojų, galės sėti pasiutusį mirties šokį, kad per visus amžius priešai minėtų lietuvio narsumą kovoje dėl savo žemės laisvės, kad daugiau niekada nebedrįstų kojos įkelti į šią žemę.

Daugiau kaip valandą jie ėjo vienas paskui kitą. Trinkūnas ėjo pirmutinis. Kairėje rankoje jis laikė vielą, o dešinėje šautuvą. Paskui jį ėjo Gražutis, o pačiu paskutiniu juo Diržys. Dabar jie jau nebesilaikė tokio nepaprasto atsargumo, kaip į pirmutinį kaimą eidami. Priešo užnugaryje naktį jautėsi saugiau. Trinkūnas perspėjo savo draugus, jog netikėtai ką nors susitikę, savo veiksmais neparodytų, kad jie ruošiasi pulti tą sutiktąjį. Atvirkščiai, jie turi nuduoti, lyg iš priešakinio dalinio pasiūsta ryšių grandinėle patikrinti, kurioje vietoje yra sugedusi telefono linija. Trinkūnas buvo sugalvojęs ir pavardę—Dolochovas, jei kas paklaustų. Bet šituo sumanymu jiems pasinaudoti neteko, nes iki pat Misiūnų kaimo pakluonių nė vieno gyvo sutvėrimo nesusitiko.

Misiūnų pakluonėse buvo visiškai ramu. Kad ir ilgai klausėsi ir dairėsi, bet nieko nepastebėjo. Jokio patrulininko žingsniai nesudrumstė tos iškilmingos priešaušrinės nakties tylos ir "Trijų velnių" darbo. Atrodė, kad visi miega, matyt, pilnai pasitikėdami priešakinio dalinio budrumu.

— Ech, jeigu dabar visa mūsų kuopa būtų čia! — Pagalvojo Diržys, gerai numanydamas į kokią keblią padėtį tuo atveju patektų prieš branduolys.

Trinkūno galvoje mintys lakstė, kaip siuvmosios mašinos adatos. Jau netrukus turėjo prasidėti kuopos puolimas. Kai tolumoje sušvis balta raketa, ją gali pastebėti ir Misiūnuose.

Jei taip atsitiks, tai kils įtarimas, kad priešakiniose daliniuose kas nors yra netvarkoje. Pirmiausia skambins telefonu. Iš ten atsakys, kad įvyko užpuolimas. Tada Misiūnuose prasidės skubus pasiruošimas gintis. Telefono laidus nutraukus, pasiruošimas gali kiek vėliau prasidėti. Bet vis dėlto jis prasidės. Jį reikia sutrukdyti, paskui pasislėpti ir geroje vietoje laukti lemiamojo kautynių momento.

— Raskime tinkamiausią vietą pasislėpti!
— Reikia būtinau įsigyti kulkosvaidį!
— Po pusvalandžio prasidės kuopos puolimas!

— Turime veikti kuo skubiausiai!

Kai jie prisilinko prie pirmosios Misiūnų kaimo trobos, išgirdo arklių prunkštimą. Tai buvo klojimas, o prie jo molio jauja.

— Ar nereiktų apsižiūrėti, kaip toje jaujoje atrodo? — pasiūlė Diržys. Vietoje atsakymo Trinkūnas padėjo ant durtuvo telefono laidą ir jį pertraukė. Kitą vielą pertraukė Gražutis. Po to Trinkūnas drąsiais žingsniais priėjo prie klojimo durų ir jas atidarė. Klojime degė maža lemputė. Prie jos sėdėjo budėtojas, kuris, durims sugirgždėjus, tuojau pašoko ir paklausė:

— Kas čia?

— O ką, ar nemiesi? — Rusiškai paklausė Trinkūnas.

— Nemiegu. — Lyg nenoromis atsakė paklaustasis, įtartinau žiūrėdamas į pasirodžiusįjį. Paskui jis paklausė:

— Ko atėjai?

— Tave pakeisti. Gali eiti miegoti. — Neišeidamas į šviesą, tarė Trinkūnas, bet matydamas, kad budiniojo akyse pradeda kilti kažin koks įtarimas, vienu šuoliu prišoko prie jo ir tokia jėga trenkė į budėtojo galvą, kad šis nė nespejęs surinkti, krito negyvas. Arkliai suprunktė, neramiai trypdami, lyg pasibaisėdami tuo netikėtu užpuolimu. Trinkūnas atsisuko pašaukti draugus, bet jie jau buvo klojime. Nukautą budėtoją jie nutempė į tamsiausią klojimo kampą, iš kurio atidžiai klausėsi, ar nėra klojime dar ko nors. Klojime buvo penki arkliai ir trys sunkiųjų kulkosvaidžių vežimėliai. Bet nė viename vežimėlyje nebuvo kulkosvaidžio. Šovinių dėžės buvo lengvos, matyt, tuščios. Pilnosios turėjo būti kur nors kitur paslėptos. Šis atsargumas labai nepatiko Trinkūnui ir jo draugams. Kiekvienas jų pagalvojo: kaip būtų buvę gerai, jeigu čia būtų atradę sukiuosius kulkosvaidžius ir pilnas šovinių dėžes. Tada tą klojimą gal jie būtų pavertę į nepaimamą tvirtovę bolševikų pozicijos viduryje.

Staiga Gražutis išgirdo pirmą šūvį iš Barvainių kaimo pusės.

— Mūsiškiai pradėjo pulti!

Ir "Trys velniai" tik dabar pastebėjo, kad jau ima brėkšti. Bet nespėjo jie apie tai pagalvoti, kai kažin kas pravėrė jaujos duris. Jie susigūžė už vežimėlių. Iš jaujos išėjo žiovaudamas kareivis. Nieko neįtardamas ir nepastebėdamas, jis perėjo klojimą ir sustojo tuojau už durų savais reikalais. Tuo metu pasigirdo tankesnis šaudymas. Priešo kareivis, kaip įgeltas, išlėkė iš klojimo, pasiklausė, ir tuojau grįžęs sušuko:

— Budėtojai, budėtojai, po velniū!..

— Ko rėkauji? — Paklausė jį Trinkūnas, stengdamasis atsakyti mieguistu balsu.

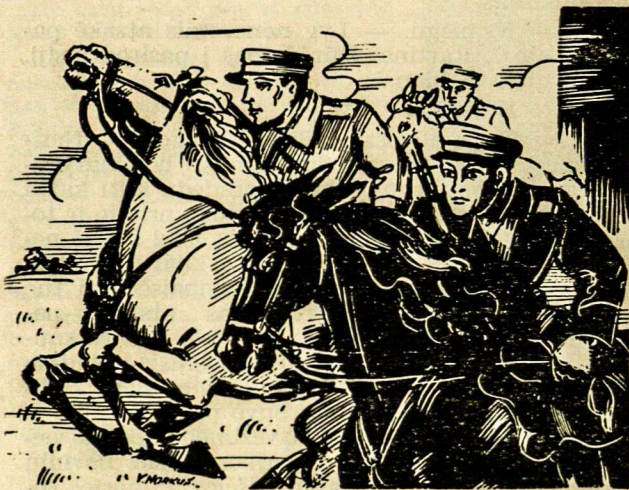
Tada šis, iš jaujos savais reikalais išėjęs bolševikas, prišoko prie tariamojo budėtojo, norė-

damas jam kažin ką nepaprasto pasakyti, bet čia pat Diržio durtuvas prieš jį sublizgėjo.

Tuo laiku Gražutis prišoko prie jaujos durų, atplėšė jas, ir iš karto metęs į vidų dvi granatas, vėl užtrenkė duris. Kol viduje esą spėjo prišokti prie durų, Gražutis užsklendė jas. Granatos sprogo, sukeldamos riksmą ir sužeistųjų vaitojimus. Jaujos duris ėmė daužyti baimės pagauti bolševikai.

— Ant arklių! — Sukomandavo saviesiems Trinkūnas. Ir “Trys velniai” kaip viesulas išskrido iš klojimo, nes arkliai buvo išsigandę pašonėje sprogstančių granatų ir patys visomis savo raumenų jėgomis veržėsi ištrūkti.

Lauke buvo tiek prašvitę, kad nuo klojimo galėjai įžiūrėti gyvenamąsias trobas. Į jų pusę ir nukreipė “Trys velniai” juos nešančių arklių žingsnius. Jie skrido vienas paskui kitą, ir arklių

“Trys velniai”, kaip viesulas išskrido ant arklių...

pasagų dundėjimas drebino žemę. Tvirtai prigulę prie arklių, kairėje rankoje laikydami šautuvus ir arklio pavadžius, o dešinėse spausdami granatas, jie įlėkė į pirmąjį kiemą. Prie trobos durų, šūvių pažadinti, neramiai dairėsi keletas vienmarškinių bolševikų. Jie dar nespėjo susivokti, kas čia dedasi ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji raitininkai. Buvo dar tamsu, kad jojančiųjų nei veidų, nei uniformos negalėjo įžiūrėti. Manydami, kad savieji, jie sušuko:

— Ei, kur jūs?! Kas atsitiko?! Kas ten šaudo?!

— Nieko neatsitiko! — Pralėkdamas sušuko jiems Trinkūnas, nežymiai numesdamas jiems granatą. Ir vos tik spėjo “Trys velniai” atsidurti ant kelio, kai jų numestosis granatos sprogo. Jie pasiutusia zovada nulėkė išleiai kaimą. Jų laimei kaimo galas buvo netoli. Jau švytravo tušti laukai aštrioms Trinkūno akims, kai ant kelio iš visų kiemų ėmė bėgti šūvių ir riksmo pa-

žadinti bolševikai. Jie buvo labai sumišę ir nesu-vokė kas daryti. Skambėjo įvairios komandos, kurių tame sąmyšyje niekas nenorėjo klausyti. Niekas nesusivokė, kas atsitiko, ir komandos buvo nevienodos.

— Užpuolimas! Prie ginklų!

— Ramiau! Nekelti triukšmo! Nebėgioti! Nieko nėra!

Bet prunkščiančių arklių isitęs lėkimas ir “Trijų velnių” keliose vietose paleistos granatos greitai įtikino ir šalčiausiai galvojančius, kad jie yra netikėtai užpulti. Visi griebė ginklus ir veržėsi į gatvę, nežinodami kas veikti. Viršininkai rėkavo, norėjo sutvarkyti, susivokti, bet tai buvo ne taip lengva, nes daugelis iš biamės drebėjo ir negirdėjo savo viršininkų komandų. Ir “Trys velniai” ja ubuvo per gerą varsną nuo Misiūnų kaimo, kai bolševikai ėmė šiek tiek ap-rimti ir tvarkytis.

Į bataliono vado kiemą lėkė trys raiti bolševikai. Jie buvo tie patys, kuriems pasisekė pirmiesiems ištrūkti iš tos nakties kruvinų skerdy-nių, iš Tarvydo rankų. Jie trumpai apsakė ba-taliono vadui kas atsitiko:

— Netikėtas užpuolimas! Visa priešakinė sauga žuvo! Tarp priešakinių dalinių ir bran-duolio nieko nesutikome. Matyt, užpuolimas bu-vo iš Barvainių pusės. Priešo jėgos nežinomos. Jei jie puls toliau, tai tuojau bus čia!

— Gintis! Į pozicijas! — Įsakė bolševikų bataliono vadas.

Neilgai trukus Misiūnų kaimo pakluonėse, vykdydamos bataliono vado įsakymą, išsipylė ginkluotų bolševikų vilnys. Per tas vilnis ėjo keistas nerimas. Kiekvienas kareivis žinojo, kad jaujoje, kur buvo sunkiųjų kulkosvaidžių skyrius ir kurioje buvo sunėšti sunkieji kulkosvai-džiai, ten liko nukauti penki jų draugai ir apga-dinti kulkosvaidžiai.

Toji žinia kėlė baimę ir nerimą priešo ka-reiviams. Atrodė, kad kiekvienu momentu gali atsiversti žemė, o iš jos išlįsti Lietuvos kareivis, tėkšti į akis sprogstančią granatą ir vėl pasi-slėpti žemėje. Nes viskas, ką vienas kitam pasa-kojo apie tos nakties užpuolimą, buvo labai pa-našu į tai, prieš ką paprastas kareivis yra bejė-gis kovoti. Kruvina jaujos tragedija ir priešaki-nių dalinių žuvimas kėlė bolševikų tarpe baimę ir nerimą. Kareivių akyse vaidenosi nematomos, juos naikinančios jėgos. Į jų širdis skverbėsi be-jėgiškumas ir noras greičia ubėgti iš tos pra-keiktos žemės.

Bet bataliono vadas buvo kitoks, negu jo kareiviai. Jis apytikriai iš karto susivokė, kad priešas turi būti neperdaug stiprus, jei sugebėjo taip slapčiomis priartėti iki jo saugos dalinių. O be to, bataliono vadui buvo gerai žinoma, kad jei tokiu momentu, kai visi kareiviai yra nete-kę pusiausvyros, jis duos įsakymą trauktis, tai atsi-traukimas gali virsti masiniu, netvarkingu bėgi-mu. Todėl nesvyruodamas įsakė gintis.

(Seka pabaiga)

NAUJI LEIDINIAI

SUSTOJUSIOS ŠIRDYS IR PALAUŽTI ARŲ SPARNAI

Bal. Branzdžionis, Chicago, Ill.

Diena iš dienos mus pasiekia žinios, kad lietuviškos širdys nustoja plakusios ne savo žemėj, toli už jūrų-marių. Tėvynėj gėstančių partizanų išgyvenimus ir jų aukas negalime paminėti, nes jokios žinios bolševiko ranka nepraleidžia, todėl tenka "Karyje" liesti tik laisvam pasaulyje užgesusius mūsų brangius Lietuvos karius, lygiai taip pat ir Amerikos lietuvius karius.

Štai mūsų galvos nulinksta laidojant Toronte, Kanadoj, lietuvių karį Igną Giedraitį, kuris ilgą laiką tarnavo kanadiečių kariuomenės rezerve Toronte. Jis per Port York atidarymo iškilmes nuo širdies smūgio krito rikiuotėje. Kanadiečių kariai šermenų procesijoje, laidotuvėse gausiai dalyvavo nuo eilinio iki pulkininko. Igno karstą puošė vėliava ir gausūs vainikai, jo paskutiniam atminimui po gedulingo maršo ir šūvių salvės kiekvienas karys individualiu susikauptimu pagerbė netikėtai kritusį savo draugą. — Tame pačiame Toronte atsiskyrė su šiuo pasauliu ir Lietuvos kariuomenės kapit. Mikailos žmona Antanina. Ji mirė nuo baisios vėžio ligos. Liko kap. Mikaila su 8 m. dukrele Onute. Toronte mirties piūtis palietė ir Lietuvoj buvusį policijos nuovados viršininką Petrą Graičiūną, vos 46 metų amžiaus. Viršininko pareigose buvo Kupiškėje, Krekenavoje, Vilkavišky ir Ašmenoje. Bolševikai 1940 m. jį norėjo pagauti, — nerade namuose, ištrėmė jo sergantį tėvą, motiną ir brolių į Sibirą. Velionis dirbo Easton Co. Ltd. Toronte, turėjo operaciją, ir š. m. birž. 13 d. nepagelbėtas mirė.

Exeter, Pa., gyv. 1127 Wyoming Ave., nelaimingai žuvo antrojo pasaulinio karo veteranas Edvardas Petrus. Mirtis įvyko Glen Alden anglies kompanijos kasykloje. Palaidotas birž. 26 d. Pittstono šv. Kazimiero par. kapinėse su kariškomis apeigomis.

Visiems čia paminėtiems atiduodam pagarbą, o likusioms jų šeimoms reiškiamo gilią užuojautą. Tebūna lengva laisva pasaulio žemė Lietuvos kariams, kuire nebeišvydo savos žemės žaliųjų laukų ir kryžių nusėtos šalies!..

Karių išvykimai ir pavyzdingos lietuvių šeimos.

Iš mūsų senesniųjų lietuvių kartos nemaža sūnų tarnauja JAV armijose. Čia tenka paminėti žymaus visuomenininko ir "Garso" redaktoriaus p. Mato Zujaus du sūnus — Kazį ir Matą. Ser. Matas Zujuš jau septyni metai vilki kario uniformą ir trys metai neša tarnybą Graikijoje. Apie Kalėdas tikisi grįžti į JAV ir gauti naują paskyrimą. Kazys paskirtas į Austriją ir su kariuomenės daliniu išvyksta. Pvt. Alfonsas Vitkauskas iš Worcester, Mas., atlikęs pagrindinį apmokymą kariškoje stovykloje Pickett, Va., išvyksta į Tolimuosius Rytus. Į Camp McCoy, Wis., kasmet susirenka karo veteranai pratyboms. Jie čia praktikuojasi 15 dienų, susipažįsta su naujais ginklais bei karniais pabūklais. Pratyboms yra pašaukti ir du lietuviai iš Chicagos: adv. Vasell ir K. Deveikis. Racine, Wis, gražiai buvo išlydėtas kariuomenės savanoris Reimondas Kasparaitis. Tėvų būte įvyko išleistuvės, kur choristai įteikė dovanų

Šiaurės Chicagoje gyvena Kuprevičių šeima. Tėvas miręs, liko tik sūnus su motina. Sūnus Vytautas tarnavo JAV kariuomenėj II Pasaulinio karo metu, dalyvavo užjūrio daliniuose. Ši šeima, matyti, skaito lietuvišką spaudą, reikia tikėtis, kad ir "Kario" nepamirš, pasikvies į namus. Edvardas Rudis iš Chicagos esąs Vokietijoje, JAV armijoje, įkalbėjo savo šeimai laiško turinį į plokšteles. Šeima džiaugiasi girdėdama savo mylimo nario balsą. Petras Sodeika iš Cicero, Il., prieš tris metus atvykęs iš tremties, dabar tarnauja JAV armijoje, buvo parvykęs į namus pas tėvelius. Leit. Albertas Kižis gavo atostogų, sugrįžęs su transporto lėktuvais iš Europos. Leitenantas Albertas yra kilęs iš Point Breeze, Harvey's Lake, Pa. Visą tarnybą neša lėktuvų gabenimo laive; karini lavinimą išėjo Newport, R. I. Paulius Žukas iš Cambridge, Mass., tarnauja karo laivyne Broklyne, labai domisi lietuviška spauda, aplankė "Darbininko" spaustuovę. Leit. A. Mačiulevičius buvo parvykęs į Detroitą aplankyti žmonos ir artimųjų. Albinas Pusdešris, JAV karys, parvyko į Detroitą ir iš čia

CPL. ALGIS TALLAT-KELPŠA, tarnaujantis JAV 351 pėst. pulke, kuris įeina į United States Troops (TRUST) rinktinę, reziduojančią Triesto mieste, Europoje.

išvyko į Kaliforniją. A. Želvis, "Vienybės" bendradarbis, šiuo metu tarnauja armijoje, apsilankė Vienybės redakcijoje. Clevelande pas tėvus apsilankė sūnus Stanley Boris, jam buvo įteiktas L. Vyčių Vytauto ordinas. A'leksandro Mickevičiaus du sūnus dabar tarnauja JAV kariuomenėj. Nors tėvai buvo iki šiol V. Voiketijoje, bet paskutiniu laiku iš jos jau išvyko į New Yorką. Vygantas Petravičius, baigęs karinę tarnybą JAV armijoje, laimingai išbuvęs Korėjos fronte, apsisistojo pas tėvelį Kenoshoj, Wis., ir jau sukūrė šeimą.

Arai palaužtais sparnais.

Mes turime daug gerų Lietuvos lakūnų, visur išblaškytų. Gera žinoma J. Pyragius dabar esąs Australijoje, užsiima sklandymo mokymu, ilgisi savo Tėvynės žydrosios padangės, kartais iškyla į Australijos plačiose erdvėse. Kitas Lietuvos aviac. karininkas plk. ltn. L. Peseckas šiuo laiku gyvena Detroitte ir čia rūpinasi dalyvauti aviacijos tarptautinėje šventėje. Pl. ltn. Peseckas mūsų spaudoje pasisakė keletą išgyvenimų, prisiminimų apie Darių ir Girėną ir apie ANBO reikšmę Lietuvai. Šios keturios raldės reiškia: "Aš Noriu Būti Ore" ir konstruktoriaus Gustaičio bei jo žmonos pirmosios vardų raidės. Žinoma, kad ANBO lėktuvai buvo kur kas geresni už vokiečių. Visa Lietuvos aviacija pateko rusams, kurie išdraskė lėktuvus, sandėlius ir išsigabeno sau.

Kariai kuria šeimas.

Nors kariai ir nepastoviai gyvena, bet kuria šeimas. Ilgas valandas ilgisi vieni kitų, retai kada gali pasimatyti. Daug laiškų prirašoma savo artimiesiems. Karių šeimos gauna atitinkamą aprūpinimą. Štai tenka pasveikinti Patricia Šaltimieraitę iš Brighton Park, Chicago, susižiedavusią su Jonu Kainiu, kuris tarnauja JAV kariuomenėje. Irena Plepytė, tremtinė, Mykolo Plepio duktė, sukūrė šeimyninį gyvenimą su Korėjos karo veteranu Peliachowsky. Alfonso Brazinsko ir Juozefos Cibulskytės jungtuvės įvyko Chicagoje, o po jų išvyko jaunas atgal į karo tarnybą Californijon. Bayonne, N. J., Vytautas Kavolis susituokė su Ruth Šedvydis. Vytautas buvo Korėjoje parašiutininkų dalinyje, baigęs tarnauti dabar sau linksmai gyvena civilinį gyvenimą. Pranas Drabavičius, kuris tarnavo JAV armijoje, grįžo į Bostoną ir vedė Albertą Geiser. Visiems tenka palinkėti sėkmės gyvenime ir tegu lietuviškas žodis jųjų šeimas lanko, tegu papuošia likusių žmonių, vaikų, tėvelių stalus "Karys", kuris savo puslapiuos duoda daug žinių ir pasiskaitymų apie kovas, karių vargus ir darbus.

ŠAUNIOS KARIO VYTAUTO ALKSNINIO SUTIKTUVĖS

Didžiojo New Yorke priemiestyje Maspetho gyvenanti Alksninių šeima rugpjūčio pirmoj pusėj sulaukė grįžusį iš JAV kariuomenės sūnų Vytautą Alksninį. Kadangi jis per visą apie dviejų metų tarnybos laiką nebuvo lankęsis atostogų, tai suprantamas tėvų džiaugsmas, sulaukus gerą nuotaiką ir sveiko sūnaus, nes Vytautas ištisus paskutiniuosius tarnybos metus išbuvo arti pavojų Korėjoj.

Lietuvos kariuomenės kapitono Vaclovo Alksninio šeima, tuo džiaugsmu norėdama pasidalyti su savo giminėmis, bičiuliais, pažįstamais ir bendradarbiais, š. m. rugpjūčio 15 d. suruošė šaunias grįžusio sūnaus Vytauto sutiktuvės, Alksninių gražioj rezidencijoj ta proga dalyvavo apie 130 svečių. Nors ir didelis skaičius dalyvių, vaišingų ir malonių šeiminių jaukioj buveinėj jautėsi nuotaikingai. Į pobūvio pabaigą, artėjant vidūnakčiui, Alksninių kaimynui J. Sodaičiui vadovaujant, buvo pasakyta eilė kalbų, kuriose buvo pabrėžta Alksninių, o kartu ir visų kitų tremtinių, vargo kelias, prieš savo norą apeidus raudonųjų pavergtą tėvynę.

(dp)

Melbourne, Australijoje, susibūrę lietuviai kariai įsteigė L. S. Ramovėnų skyrių. Čia matome grupę ramovėnų pirmojo jų pobūvio metu 1953. VIII. 9. Pirmoje eilėje iš kairės į dešinę sėdi: Paškevičius, Vingis, Kuncaitis, Kungys, Janulaitis, Seliokas.

Foto N. Butkūno

Chicago's skautų "Neringa" stovyklos skautai ir svečiai užkandžiauja. Stovyklavimas prasidėjo birželio 27 d. ir baigėsi liepos 11 d. Lakeside Resort, Pewaukee, Wisc. Dalyvavo apie 100 skautų. Vadovavo psktn. E. Zabarskas. Stovykloje lankėsi daug lietuvių svečių, amerikiečių skautų vadovai ir žurnalistai.

KARINĖS IR KITOKIOS ŽINIOS

NAUJI "NAVY" AERODROMAI

"Navy" yra pusiauakelėje, įrengdama naujus, tobulus aerodromus abipus JAV kontinento šiose svarbiose vietose: Brunswick, Maine; Oceana, Va.; Cherry Point, N. C.; Cecil Field, Fla.; Miramar, El Toro ir Moffett Field, Calif., ir Whidbey, Wash.

BĖDOJE

Aukštieji JAV pareigūnai ir Amerikos spauda šito įvykio atitinkamai neįvertino, bet beveik tikra, kad Suomija galinti atsirasti už 'Geležinės Uždangos'. Šio krašto ekonominiai sunkumai esą tokie rimti, kad kai kurie Suomijos gyvenimo vidaus stebėtojai šią padėtį labai neigiamai vertina. Visiems žinoma, kad Suomija yra viso laisvojo demokratinio pasaulio pats siaurinis ramstis.

SUSITARĖ SU ISPANIJA

Vašingtono politikos vairuotojai yra nepaprastai patenkinti, kad jiems pavyko susitarti su Ispanija dėl oro ir laivyno bazių kaip tik tuo momentu, kai sušlubavo NATO kraštų gynybos planai. Šio meto Italijos ir Prancūzijos vyriausybės silpnybės ir nepastovumas verčia JAV planuotojus, iš esmės remti tik Britaniją, Šiaurės Afrikos bazėmis, Ispanija, Graikija ir Turkija. Galima laukti, kad Vašingtonas įspės kitus kraštus, jog tuo atveju, jeigu jie nepateiks stiprius prieš Sov. S-gą priešinišomi įrodymus, paramos dalis galinti būti nukreipta ryžtingiems sąjungininkams.

PATOBULINTI RAUDONŲJŲ LAIVAI

"Navy" šiek tiek susirūpinusi gaunamais pranešimais, kad keli sovietų kreiseriai buvę perdirbti į lėktuvnešius. Keli toki laivai buvę pastebėti netoli Sachalino salos, bet ant jų nebuvo lėktuvų. Pagal kitą teoriją šie laivai yra skiriami vairuojamiems sviediniams priešlėktuviniai apsaugai.

TIKRAI TOBULAS NARDLAIVIS

"Navy" šiuo metu rengia planus trečiajam atominiam super-nardlaviui, didžiausiam ligi šiol pastatytam po vandeniu plaukiojančiam laivui. Jis bus 6,000 to. tūrio, t.y. dvigubai didesnis, negu Nautikus, pirmasis JAV atominis nardlavis, ir ketvertą kartų didesnis už II-jo

Pasaulinio karo metu naudotus nardlavius. Šis laivas turės sensacinį 35 jūrmilių greitį po vandeniu ir daug greitesnis už šių laikų laivus naikintojus. Pagal dabartinius brėžinius šis laivas veš vairuojamus sviedinius su atominiais užtaisais ir greitesnius už garsą sprausminio tipo hidroplanus.

SUSIRŪPINIMAS VANDENILIO BOMBA

Šių metų NATO rudens manevruose kai kurių valstybių specialios paskirties vienetai dar labiau tobulinsis, kaip suteikti pirmąją pagębą, nukentėjusiems nuo vandenilio bombų.

NENORI INFORMUOTI

Nė oro nė jūrų laivynas nemėgsta pranešti visuomenei, kiek šios ginklų rūšys nustoja lakūnų per įvairias katastrofas. Tačiau šiek tiek paslapčių išsina į paviršių, kai aviacijos jėgų vadovybė kreipiasi į Kongresą, prašydama įvairių piniginių priedų už nepaprastai pavojingą tarnybą. Pagal turimas žinias vien "Navy" ne kovos lauke nelaimėse per paskutinius 10-tį metų yra netekusi apie 12,000 pilotų ir kito skraidančio personalo vyrų. Vienas iš keturių "Navy" pilotų miršta, prieš baigdamas 20-ties metų tarnybą.

NAUJI VAIRUOJAMIEJI SVIEDINIAI

Netrukus visuomenę pasieks žinios apie 1000-ties mylių spinduliu

vykdomus naujus vairuojamų sviedinių bandymus Bahamas salose. Kontroliniai punktai yra ant salų grandinės tarpe Cocoa, Fla. ir Puerto Rico. Karo Aviacija čia bandysianti naujus, dar visuomenei nežinomus, vairuojamus sviedinius.

GERAS BIZNIS

Indija iš Prancūzijos nupirko 71 persenusio Ouragan tipo sprausminį lėktuvą naikintoją. Indijai kiekvienas lėktuvas kainavęs po 56,000 dol. daugiau, negu naujausi britų pastatyti Vampire tipo naikintojai.

ARČIAU PRIE INDO-KINIJS

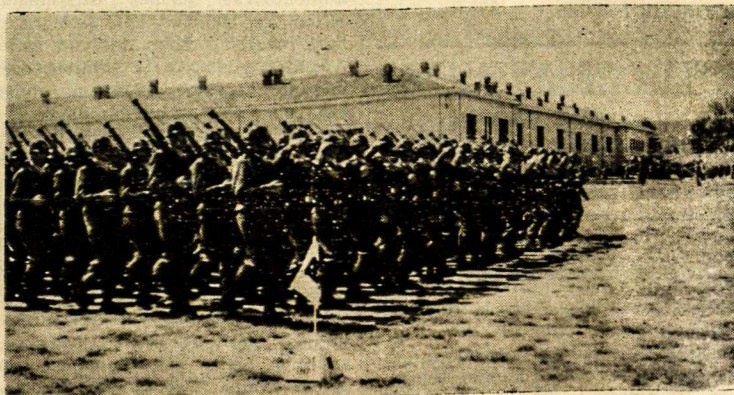
Raudonoji Kinija stato kitą geležinkelį, kuris priartins 1,000 mylių Rusiją arčiau prie Indo-Kinijos sienų.

ATSTATYS MAO?

Pagal Kinijos vidaus stebėtojus esą beveik tikra, kad Sovietai gali pabandyti išspirti iš vadovaujamos pozicijos Mao Tse-tungą ir į jo kėdę įsodinti dabartinį premjerą ir užs. reikalų ministrą Chou En-lai. Esą liberališka Mao politika ūkininkų atžvilgiu ir jo augęs interesas prekiauti su Vakarais labai nepatinka Kremliui.

VILIOJA TITO

Naujasis Sovietų ambasadorius Belgrade Vasili Valikovas įkalbinėja Tito, kad santykiai tuč tuojau subijos tarp Tito ir Malenkovo, jeigu tik Tito atsisakysias Balkanų gynimosi pakto. Kol kas Tito nesiduoda suviliojamas.

JAV rinktinės, reziduojančios pagarsėjusiame Triesto mieste, Europoje, vienas batalijonas parade. Čia tarnauja ir trys lietuviai: cpl. Algis Tallat-Kelpša, pfc. Jonas Bliūdžius ir pfc. Ramualdas Puzonas.

RADARO LAIVAI

Laivynas ištobulino naują su radaro įrankiais patalpuojančių pakrančių laivų sistemą, kuri pajėgi susekti prieš nardlaivius ir lėktuvus.

ISTOBULINTOS TORPEDOS

Laivynas pagaliau pasiekė tai, kad panaikino burbulų iškilimą į vandens paviršių, kai būdavo iššaukama torpeda. Praktiškai šis burbulas priešui galėdavo išduoti, kad nardlaivis iššovė torpedą. Šiuo metu vietoj anksčiau naudojamo suspausto oro gaiduko yra šaukama hidrauliniu principu, kuris nereikalingas suspausto oro.

LAIVYNAS SENSTA

Navy admiralai tvirtina, kad JAV Karo Laivynas bus visiškai pasenęs 1965 metais. Tik kai kurie 1945 m. statytieji laivai dar bus galima naudoti laivyno tarnybai.

PLATUS NUOMONIŲ SKIRTUMAS

Atrodo, kad Armija ir Air Force visai nesutaria dėl to, kiek stiprios esančios JAV gynybos priemonės prieš galimus SSSR bombonešių puolimus. Air Force samprotuoja, kad geriausiai atveju visa JAV gynybos sistema galinti sunaikinti apie 60% puolančiųjų bombonešių. Tuo tarpu išeinąs iš savo pareigų JAV Armijos štabo V-kas gen. J. Lawton Collins Kongrese teigė, kad jeigu bus imtasi tinkamų priemonių, tad "keletas, o gal nei vienas" puolančiųjų lėktuvų negalės praslikti pro JAV gynybą. Į šias "atitinkamas priemones" įeity: Armijos priešlėktuviniai vairuojamieji sviediniai "NIKE", priešlėktuviniai pabūklai, žinomi vardu "Dangaus šlavėjai — Skysweeper", plus visa Air Force lėktuvų naikintojų galybė.

KARINĖS ORGANIZACIJOS...

(Atkelta iš 166 psl.)

ta pirmą kartą, kai civilinė administracija nukalė karo ginklą ir jį perdavė į karo vadų rankas. Louvois sukūrė tiekimo sandėlių sistemą, reformavo artileriją ir inžineriją. Iš jo laikų kilo modernūs inspekcijų metodas.

Kitas, pasireiškęs visose karinėse srityse, prancūzų genijus buvo Carnot. Sakoma, kad jo laikais prancūzų kareivis buvo maitinamas, rengiamas ir ginkluojamas geriau, negu bet kur prieš tai. Napoleonas, paveldėjęs puikią Carnot tiekimo sistemą, nedaug ką turėjo joje pagerinti.

Kadangi Napoleonas pats kurdavo karo planus ir operacijas, todėl jų vykdymui jis suorganizavo vyriausią vadovietę iš raštinės štabo, kautynių štabo ir ryšių štabo. Jis skyrė "maison", kurį sudarė grupė jo betarpių padėjėjų žvalgybai, topografijai ir įsakymų parengimui ir imperatoriškos vadovietės štabo, kuris paruošdavo įsakymus ne taktiškoms judėsiams, vykdė žemėlapių tiekimą daliniams, prižiūrėjo artileriją, inžinerijos veiklą ir karo policiją.

Wellingtone vyriausią vadovietę sudarė generalinis adjutantas, atsakingas už raportus, korespondenciją, drausmę ir įsakymus, generalinis quartermasteris, atsakingas už transportą, aprūpinimą ir patalpinimą, medicinos, maitinimo, išmokėjimų, sandėlių departamentai, komisariatas, viršininkai atskirų korpusų: artilerijos, inžinerijos, kavalerijos, maršalas prosvostas ir vadai.

Prūsijai teliko tik sukristalizuoti būdingus modernios karinės organizacijos elementus. 1803 metais Massenbach, tuo metu būdamas gen. ltn. quartermasteris, davė pradžią generaliniam štabui. Jį sekė Scharnhorstas, kuris po Jenos atgaivino Prūsų armiją, sukonsolidavo generalinį štabą ir sukūrė karo ministeriją, tuo duodamas Prūsijai ir iš viso karinei organizacijai modernią formą. "Kaip Prancūzija ir Napoleonas yra modernios strategijos ir taktikos tėvai, taip Prūsija ir Scharnhorstas yra modernios karinės organizacijos tėvai".

Jūrinių pajėgų organizacijos duomenų esama mažiau ir tie patys daug neprisidėtų prie sausumos pajėgų naudojamų metodų. Sakoma, kad jau romėnai, skirdami jūrinius įgaliotinius, davė pradžią "admiralitetai" maždaug 4 amž. prie Kristų. Uždokumentuotas jūrinės organizacijos aktas yra Henriko VIII įsteigta pirmoji centrinė karo laivyno įstaiga Anglijoje, sudaryta iš admiraliteto ir laivyno tarybos. 1832 m. dvilypė kontrolės sistema buvo suvienyta, sudarant admiraliteto tarybą iš karo laivyno prižiūrėtojo, generalinio sandėlininko, maitinimo kontrolieriaus, generalinio medicinos direktoriaus ir generalinio buhalterio. Tačiau kaip pirmoji sistema buvo neveiksminga tiekimo atžvilgiu, taip antroji, suvienyta, buvo neveiksminga vadovavimo atžvilgiu. Reikėjo dviejų karų, kad tuo įsitikinti ir tik Pirmojo Pasaulinio Karo metu pirmasis jūrų lordas tampa karo laivyno štabo viršininku. Tuo admiraliteto štabo veiksmams buvo atskirti nuo tiekimo.

Z. R.

(Bus daugiau)

DIDŽIOSIOS IŠVAKARĖS

(Atkelta iš 164 psl.)

— Gaidukai kėlė... Gaidukai kėlė (suprask, jau ir ji atsikėlė)... — dainuojančiai prabilo savo rytmetinę dainelę už sienos nubudusi pati mažiausioji...

Mūsų namus vėl užtvino įprastinė šeiminė šiluma. Nors tuose namuose dabar buvo visa taip skaudžiai kartu ir liūdna... Tačiau mane apėmęs siaubas buvo jau išnykęs ir nutolęs, lyg koks blogas, baurus sapnas...

—o—

Birželio sausros nudegintą žemę apie vidudienį kiek suvilgė sodrus lietus. Kai traukinys mane jau nešė į šiaurę, kai Vilnius ir jo priemiesčiai buvo pasilikę už keleto kilometrų, — pro langą išvydau nepaprastą paveikslą. Miškelių ir kalvų puikiuose rėmuose pragiedrėjusio dangaus mėlynės fone, žaliuojantis Gedimino kalnas su pilimi iškilo man prieš akis nuostabiai žaviu didingumu; lyg senas, man dar nematytas, garsaus dailininko paveikslas...

Gailiai suspindusi popiečio saulė neužmatomaj žaliuojančioj platybėje rūpestingai rankiojo lietaus išbarstytas ašaras. Tačiau ji nepajėgė nudžiovinti kruvinių ašarų raudančios Lietuvos žmonių milijonams...

Po valandėlės aną nuostabųjį vaizdą užstojo staiga šoktelėjusios pakelės aukštumos. Čia aš prisiminiau vieną satirinių savo eilėraščių, kurį tą dieną atsargumo dėliai sunaikinau Vilniuje, prieš atsisveikindamas savo šeimą (Dabar aš teprisimenu tik vieną jo posmelį).

"Išniekinta tėvynė
prie kančių kryžiaus klūpo.
Gedimino tvirtovėj
raudoni autai supas..."

Traukinys vis didėjančiu greičiu rieda į priekį. Išitaisau vienoje pus-tuštėje kupe. Nuotaika tokia, lyg kas spygliuota viela būtų apraizgęs mano širdį. Jau toli, Vilniuje, pasilikusių vaikučių ir žmonos buėiniai dar tebebuvo neišblėšę mano skruostuose ir lūpose... Ypač to mažiausiojo žvirbliuko — Gražinutės...

Kaip ir kitais sunkiausiais momentais, taip ir šios dienos skurdžią atsisveikinimo valandą, mano žmona laikėsi šaltai, raminančiai, stačiai didvyriškai. O juk padėtis buvo baisi: ji išleido mane į nežinią, ji pasiliko viena su trimis mažamečiais vaikais dideliame mieste, įvairiomis pagrindžio jėgomis, nau-

KAIP VALSTYBĖS DEPARTMENTAS SEKA VIEŠĄJĄ OPINIJĄ

jo karo išvakarėse; pagaliau... ji ir savyje pasiliko ne viena — tik ką pradėjusi laukti... jau ketvirtosios savo kraujo ir kaulo atžalos...

Naujas desperacijos potvynis buvo bepradėdąs apsemti mano sąmonę. Tik tai kaip kurie pasikeitimai artimiausioje aplinkumoje ir tiesioginės grėsmės jausmas išblaškė mano rūškanas mintis ir tolimesnę vienišo kelionę nukreipė kita linkme.

Traukinio koridoriuje, prie lango, prieš pat mano divizijos, kaimyninio šaulių pulko, sanitarijos puskarininkas su žmona. Ji pati lydėjo savo vyrą poligonan. Jos akys nesulaikomai plūdo ašaromis. Malonus, apskritas brunetės veidas atrodė lyg papurtęs, vietomis savotiškai šlakuotas. Jos dailią figūrą sunkino jau pribrendęs vaisius, kuris diena po dienos turėjo išvysti ši niekingą, siaubo apimtą mūsų pasaulį...

Grįžtelėjęs kupe pusėn ir pamatęs mane, puskarininkis pasisveikino. Aš pakilau nuo suolo ir priėjau prie jūdviejų. Vienas antrą gerai suprasdami, pasikeitėme keletu šabloninių sakinių apie "gerai" praleistas atostogas, apie orą...

Jau po keleto minučių koridoriu mi pro mus, nei iš šio nei iš to, pradėjo "pasivaikštinėjimą" staiga atsiradęs mėlynkepuris NKVD vyras, vyresniojo politruko ženklais, pilnoj "kautynių" aprangoj. Jo rusiškų batų aulai priminė seną, visai susiraukšlėjusią "armošką", jo žemėlapiinė buvo nukabusį žemiau kelių, o jo naganas pūpojo ant nudribusio pilvo pačio vidurio. Nosis buvo kablo formos, o tamsūs plaukai ir veido spalva labai priminė čigoną-arkliavagį.

Mano pasikalbėjimas su puskarininku buvo labai trumpas. Grįžęs savo vieton, visa savo esybe pajutau demoklo kardą virš savo ir visų ginklo draugų galvos.

(Toliau eina—Smingamieji bombonešiai viršum Vilniaus).

D Ė M E S I O!!!

Brooklyne ir artimose apylinkėse gyveną KARIO skaitytojai prašomi įsidėmėti, kad uolus KARIO prenumeratorių A. S. Snirpūnas savo

KIRPYKLA

perkėlė iš Grand St. į 468 Lorimer St., Brooklyn 11, N. Y. Vadovaudamiesi principu savi pas savus, visi naudokimės šios kirpyklos malonių patarnavimų.

Valstybės Departmentas turi tam tikrą sistemą, kuria patiria amerikiečių viešąją nuomonę užsienio politikos reikalais. Kodėl taip daroma ir kaip, neseniai papasakojo savo pranešime Departamento Viešųjų Reikalų skyriaus vedėjas H. S. Foster.

Departmentui svarbi eilinių amerikiečių nuomonė, nes demokratijoje valdomoji formoje be viešosios opinijos pritarimo negali pasisekti jokia, vietinė ar užsienio, politika. Laikoma, jog tinkamiausias būdas yra surenkėti pasisekimus spaudoje, per radiją ir televiziją, susirinkimuose ir t.t.

Taip pat atkreipiamas dėmesys organizacijų, draugijų ir susirinkimų rezoliucijoms, kuriomis pasiskaitoma dėl Amerikos užsienio politikos.

Viešosios Nuomonės Tyrinėjimo Agentūros dažnai savo klausimuose įterpia užsienių politiką liečiančius klausimus. Paskiri asmenys Amerikoje labai dažnai rašo laiškus Valstybės Departamento Valdytojui arba net pačiam Prezidentui, išreikšdami savo nuomonę vienais ar kiais užsienių politikos klausimais. Apie įvairiausių susirinkimus informuoja departamento pareigūnai, juose dalyvavę ir susidarę valzdą apie viešosios opinijos nuotalkas. Visa tai yra rūpestingai diena iš dienos, savaitė iš savaitės sekama skyriuje, kuriam šis darbas yra pavestas.

Valstybės Departmentas palaiko glaudžius ryšius su organizacijomis, kurios arčiau domisi užsienių politikos problemomis. Jų atstovai periodiškai kviečiami Washingtonan ir su jais konferuoja ne tik augstesni pareigūnai, bet ir pats Valstybės sekretorius. Jų metu jiems sudaroma proga pareikšti organizacijos vardu ir savo nuomones.

Mr. Foster nurodė, jog dauguma atvejų viešoji opinija visad turi vienodą nusistatymą šiais pagrindi-

niais klausimais. JAV-bės privalo visomis išgalėmis remti Jungtines Tautas. Tačiau visame krašte trokštama, kad JAV savo ruožtu aktyviau pasireikštų pasaulio politikoje. Abiejose partijose ir visame krašte tebėra stipri mažuma su aiškiomis "izoliacionistinėmis" tendencijomis.

Šalia viešosios opinijos naudojamasi visais kitais būdais, patariciais kaip geriausiai užtikrinti pasaulyje taiką ir JAV gerovę. Ekspertams pavidamos studijos ištyrinėti, kiek europiečiai gali apsiginkluoti be JAV pagalbos, nesugriaudami savo ūkinės sistemos? Kiek pagalbos gali suteikti pačios JAV, nepakenkdamos savo ūkiui? Arba, kiek Europos savitarpio prekyba palengvintų reikalą JAV joms padėti? Šalia šitų žinovų memorandumų, Valstybės Departmentas labai vertina viešosios opinijos pasisakymus.

Pateikdamas Prezidentui savo rekomendacijas vienu ar kitu užsienio politikos klausimu, Departmentas naudojami čia minėtais pagrindiniais šaltiniais.

REIKALINGI

bendradarbiai — atstovai visuose kraštuose pardavinėti JAV kilmės

NYLON KOJINES IR BLIUSKUTES

* * *

Suinteresuotieji prašomi skubiai rašyti lietuvių kalba šiuo adresu:

I N C E X

125 Broad St., New York 4, N. Y.
USA

MARGIEJI LAIŠKELIAI KARIUI

KARYS DĒKINGAS

“AŠ PRENUMERATOS NEMOKU...”

Aną dieną, įeidamas į Juozo Ginkaus saldainių krautuvę, akis į akį susidūriau su pačiu savininku, ką tik grįžusiu iš kelias savaites turėtų atostogų. Vos pasisveikinus, jis klausia:

— Na, kaip laikosi KARYS?

— Kagi, vasaros metu sunkoka, atsakiau. — Siuntinėjame paraginimus, bet į tai reaguoja ir atsiunčia prenumeratas tik mažuma. Karščiai prislėgę skaitytojus, taigi iš skolų spaustuvei vis negalime išbristi.

— Aš prenumeratos nemoku, galite man paraginimo nesiųsti... Bet KARYS privalo laikytis, jis yra mūsų Tėvynės laisvės atgavimo viltis, — ir įleidęs ranką į kišenę išsitraukė dešimkę.

Reikia su dėkingumu pripažinti, kad Juozas Ginkus, tokiu būdu “nemokėdamas prenumeratos”, yra teisus. Jei jo pavyzdį sektų didesnis pajėgesniųjų skaitytojų būrys, KARYS galėtų tvirtai laikytis. Šia proga prisimintina, jog tas pats J. Ginkus praeitų metų vasarą KARIUI aukojo net 50 dolerių, o vėliau smulkesnėmis sumomis. Iš jo dosnumo matosi, jog J. Ginkus yra tikrai nuoširdus KARIO rėmėjas.

—o—

Mielas KARY!

Jau daugiau aštuonių mėnesių, kaip esu nesvetingoje Korėjoje. Vienintėlii lietuviški žodžiai, kuriuos man čia teko išgirsti ar pamatyti per visą šitą laiką, buvo laiškaai iš namų ir pažįstamų. Galite įsivaizduoti mano džiaugsmą, kai šiandien gavau pirmąjį spausdintą lietuvišką žodį—KARI.

Esu vienintėlis lietuvis mūsų organizacijoje ir iki šiol buvau čia vienintėlis svetimšalis kareivis. Tačiau šiandien, mano draugai pamatę KARI, susijdomavo lietuviams. Tatai man davė progos plačiau apie Lietuvą ir raudonusius okupantus pakalbėti. Einant į darbą nugirdau jų komentarus: “You can't keep good people down!”

Norėčiau panaudoti šią progą išreikšti savo padėką KARIUI už

moralinę pagalbą, esant taip toli nuo namų, ir palinkėti jo leidėjams geriausios laimės ir ištvermės, būdinant lietuvių karių dvasią.

Jūsų

Antanas Bobelis

—o—

Gerb. KARIO Redakcija!

Siunčiu 5 dol. už gaunamą žurnalą KARYS. Atleiskite dėl pavėlavimo. Dėkoju už knygą MEDINIS ARKLYS, kuri man labai patiko.

Man, kaip senam kariui ir nuolatiniam KARIO skaitytojui, itin malonu konstatuoti, kad KARYS labai gražiai reprezentuojasi ne vien savo išpūdinga išvaizda, bet ir rimtu turiniu.

Priimkite mano geriausius linkėjimus ir nepamirškite Lietuvos kario senų ir garbingų tradicijų.

Su tikra pagarba

Povilas Dirksys

Chicago, 1953. VIII. 22.

—o—

Mielas KARY.

Siunčiu 4 dol. prenumeratos mokesčio ir 1 dol. aukos. Atleisk, kad tai darau pavėluotai... Mat, šią vasarą mano atostogos užsitęsė net iki dviejų mėnesių.

Su gilia pagarba

Vit. Gaidelis

Kenosha, 1953. IX. 1.

—o—

Brangus KARY!

Labai atsiprašau už apsilėidimą, kad taip vėlai moku savo prenumeratą. Didelis dėkui už knygą... Siunčiu 4 dol. prenumeratos ir 2 dol aukos.

Su didžia pagarba

St. Punys

Kanada, 1953. VIII. 26.

—o—

Skaitytojas Ed. Šilingas iš Racine, Wis., pakeisdamas savo adresą, mums rašo: “Mielas KARY, įdedu 2 dol. čekį “ant naujų padų”, idant galėtumei mane naujoje vietoje pasiekti.

Linkiu viso geriausio

Ed. Šilingas

Racine, 1953. VIII. 26.

Visiems tiems mieliems skaitytojams, kurie gavę mūsų paraginimus jau atsiuntė prenumeratos mokesį, KARYS yra nuoširdžiai dėkingas. Speciali padėka tiems, kurie prie prenumeratos mokesčio pridėjo ir auką. Per paskutinį mėnesį aukavusiųjų yra tokia eilė:

J. Ginkus iš B'klyno.....	\$10.00
V. Simanavičius Rochester, N. Y.	4.00
J. Bukšnys iš Omaha, N. Y.	2.00
J. Ciplickas iš Flushing, N. Y.	2.00
J. Česonis ir Phila., Pa.	2.00
B. Jablonskis iš Aurora, Ill.	2.00
P. Kaminskaitė iš Kenosha, Ill.	2.00
K. Laukaitis iš Chicago, Ill.	2.00
V. Masilionis iš B'klyn, N. Y.	2.00
J. Okas iš Chicago, Ill.	2.00
St. Punys iš Kanados	2.00
Ed. Šilingas iš Racine, Wis.	2.00
St. Tamulaitis iš Chicago, Ill.	2.00
Dr. R. Trumpauskas iš Grand Rapids, Mich.	2.00
K. Abaravičius iš Chicago, Ill.	1.00
P. Augaitis iš Kanados	1.00
A. Deikis iš Stamford, Conn.	1.00
P. Dirksys ir Chicago, Ill.	1.00
V. Galinis iš B'klyno	1.00
V. Gaidelis iš Kenoshos, Wis.	1.00
L. Gylis iš Chicago, Ill.	1.00
V. Gustinis iš Rochester, N. Y.	1.00
S. Jakas iš Great Neck, N. Y.	1.00
L. Janulevičius iš B'klyno	1.00
J. Jonaitis iš Kanados	1.00
A. Jusys iš Kanados	1.00
A. Keniausis, Waterbury, Conn.	1.00
V. Mikalauskas iš Waterbury,	1.00
J. Mačiulaitis iš Detroito	1.00
U. Maceikonienė, Elizabeth, N. J.	1.00
B. Mikėnas, JAV karys	1.00
V. Misliauskas, Phila., Pa.	1.00
V. Nakas, Rochester, N. Y.	1.00
R. P. Pakalnis, Waterbury, Conn.	1.00
J. Povilaitis, Rochester, N. Y.	1.00
A. Pustelninkas, Chicago	1.00
A. Šturonas, Chicago	1.00
A. Repšys, Worcester, Mass.	1.00
A. Šetikas iš Kanados	0.50
J. Šulcas iš Kanados	1.00
M. Tamulėnas, Racine, Wis.	1.00
V. Taraškevičius iš Kanados	1.00
St. Vaškys, Brooklyn, N. Y.	1.00
J. Vėsa, Rochester, N. Y.	1.00

Prašome ir kitus skaitytojus nedelsiant atsiųsti prenumeratos mokesį, o jums bus dėkingas

KARYS

680 Bushwick Ave., B'klyn 21, N. Y.

NIEKO NESUPRANTU, BET TURIU MOKYTI!

RAULAS GURGA

Mažas būdamas dažnai girdėdavau mamytės perspėjimą: "Nieko neimk, kas ne tavo padėta". Ir vykdžiau tą mamytės pamoką šventai iki pat paskutinios kariško munduro sagos užsiseigimo. Kai jau išaugau į patyrusius eilinius, ėmiau ir pamiršau. Kartą rađes už kareivinių rajono pabertų komunistinių lapelių, ėmiau ir keletą jų parsinešiau į kareivines. Vieną daviau eiliniui Jokūbka! Plokščiagalviui, kitą eil. Timofiejui Sabakinui, na, ir trečią eil. Leibai Lazurkevičiui. Visi jie buvo mano geri draugai iš Skudurinių miestelio.

...ė nenujaučiau, kad tuo savo žygiu padariau didelių nuopelnų pasaulinei bolševikų revoliucijai kurti. Tai paaiškėjo po 1940 m. birželio mėn. įvykių.

Kai raudonieji Maskvos tankai sustojo netoli mūsų kareivinių ir neva tiltų bei kažkokių kelių apsaugai savo patrankų vamzdžius atgrėžė tiesiog mūsų rajono link, iš lėto tyliai prislinko prie manęs eil. Lazurkevičius ir tyliai man į ausį pašnibždėjo:

— Raulai, a, Raulai, girdi, smetoninės kariuomenės nebėra. Dabar bus liaudies kariuomenė. Tu būsi didelis viršininkas. Didesnis net už kuopos vadą, o aš net už pulko vadą.

Kai nieko nesupratęs išsižiojau ir negalėjau nė žodžio ištarti iš nustebimo, kad kuopoje bus aukštesnių viršininkų net už kuopos vadą, Lazurkevičius man paaiškino. Girdi, kompartijoje aš padariau žygių, kad tu būtum paskirtas tuo viršininku. Ir tuo būdu Leibos dėka pasidariau kuopos politruku.

Ko turėsiu mokytį kareivius— pradėjo man aiškinti ir kalbėti apie kažkokius ten marksizmus, leninizmus, stalinizmus, ir velnias žino apie kitus kokius ten izmus. Susisukė, susipainiojo mano galvoje visi tie izmai. Pamačiau, kad aš nieko apie juos nesuprantu— nei a, nei b, o dar kitus turėsiu mokytį!

Čia tai jau tikrai prisiminiau mamytės perspėjimus: "Nieko neimk, kas ne tavo padėta". Dabar keikiau save, kad vieną kartą buvau juos pamiršęs. Nepadėjęs už kareivinių rajono komunistinių popiergalių, ėmiau ir paėmiau.

Jau buvau spėjęs užsisiūti ant rankovės ir politruko ženklą raudonąją žvaigždę. Dabar norėjau ją nuslardyti ir atsakyti politruko garbės, nes tų mokslų mano galva nesuvirškina. Tačiau mano draugas Lazurkevičius nuramino:

— Raulai, nebūk kvailas! Tokia laimė ant kelio nesimėto. Visai nesunkios bus politruko pareigos. Ir asilas galėtų politruku būti, jeigu mokėtų žmogiškai kalbėti ir skaityti. Čia galvoti nereikės. Kiti už tave galvos ir rašys, o tu turėsi tik perskaityti.

Jeigu šitaip—nūsiraminau. O labiau nūsiraminti padėjo ir draugas Timofiejus Sabakinas, kitos kuopos politrukas. Jis, pirštu parodęs į rytus, pridūrė:

— Prie liaudies valdžios jokių atsisakymų nėra. Arba vykdyk skirtas pareigas, arba važiuok sveikas sau į Sibirą.

Tai buvo svarbiausias argumentas ir nuo tos dienos pradėjau eiti politruko pareigas.

Iš paviršiaus žiūrint pareigos, atrodo, nesunkios. Gauni jau parašytas paskaitas ir tik perskaityk. Bet sieloje vis dėlto labai kvaila. Parašyta, rodos, lietuviškai, bet nieko nesupranti. Kur reikia iškeikti senąjį Smetonos režimą, ten, aišku, suprantama, bet kur kalbama apie naująjį liaudies režimą, ten daug kas vien migla atrodo.

Kartą drožiu iš rašto apie Stalino konstituciją. Prakaitas pila, galva svaigsta. Seku kablelius ir taškus, kad sakiniai išėtų aiškesni. Tarpais dirsteliu į kareivių klausytojų akis. Jų vienos šypsosi, o kitos labai kvailai atrodo, matyt, nieknieko nesupranta iš mano paskaitos. Pagaliau, dar nebaigus paskaitos, kareiviai pradėjo bėginėti ir salėje beliko vos keliolika klausytojų. Užtai sausakimšai buvo prisigrūdęs rūkomasis kambarys.

Po paskaitos, kaip buvau pamokytas, turėjau paklausti, kas turi kokių klausimų ir kam kas paskaitoje buvo neaišku. Paklausti paklausiau, bet visą laiką drebu ir prakaituoju, kad tik nieknieko nepaklaustų iš Stalino konstitucijos. Juk ir man pačiam daug kas neaišku, ką skaičiau.

Eilinis Trepsius atsistoja ir liūto balsu užstaigia:

— Drauge politvadove. Paskaitoje priminei, kad Stalino konstitucija pripažįsta tikėjimų laisvę. Bet kodėl iš mūsų kareivinių jau pasiskubinta kryžius prašalinti? Juk mūsų kareivių dauguma tikintieji krikščionys?

Iš galinio suolo kairėje eil. Vimbrys rėkia:

— Stalino konstitucija, tiesa, gražiai kalba, bet kodėl jos neklausyto patys rusai. Kodėl jų tankų tankų vamzdžiai atsukti į mūsų kareivinių pusę? Ar tai laisvė? Ar taip liepia konstitucija?

Eil. Tvarkutis, garsiai nusikosėjęs, vilku užstaugė:

— Kodėl Stalino konstitucijoje nieko nepasakota, kad Sovietų Sąjungoje būtų pastatyta daugiausia laikrodžių fabriku. Žiūrėk, kad raudonoji armija išgytavius, iš Lietuvos krautuvį išpirko visus laikrodžius.

Likusiąjų klausytojų tarpe kilo juokas. Tai išgirdę, iš rūkamajo kambario išlindo visi bėgliai ir mane apipylė dar žiauresniais klausimais. Mano akyse tik raibo, mirgėjo, ir nesugebėjau ničnieko atsakyti. Maniau, jau būsiu dingęs amžinai ir keikiau tą valandą, kada mane paskyrė politruku.

Bet laimė neatstojo manęs. Pačiu kritiškiausiu metu į salę įsmuko mano mielas prietelius Lazurkevičius. Savo vanago akimis dirstelėjęs į vieną ir kitą pusę, tuoj suvokė mano pavojingą būklę. Staiga šoko į sceną greta manęs ir suriko:

— Draugai, tiek daug klausimų, į kuriuos tuojau pat atsakyti neįmanoma. Paduokite juos raštu. Kitame susirinkime atsakysime. Juk reikia rimtai išgvildinti klausimus.

Atsirado keletas aslių, kurie raštu įteikė klausimus. Juos pasiėmė Lazurkevičius. Nulipęs nuo scenos, dar šnektelėjo su eil. Plokščiagalviu. Šis parodė į keletą labiau triukšmavusių kareivių. Lazurkevičius nusišypsojo ir išėjo. Man atsistojo plaukai. Supratau, kad Plokščiagalvis pasidarė bolševikų slaptoju agentu.

Kitą rytą raštu padavusių klausimų ir Plokščiagalvio nurodytų kareivių jau nebeamatėme kuopoje. Lazurkevičius, mane susitikęs, šypstelėjo "Raulai, nebijok paskaitų skaityti. Daugiau nebeatsiras mėgėjų klausimų davinėti."

KITAME NUMERYJE BUS: Kareiviai aperčia raudonąją agitatorė.

DĖMESIO!

Jei dar neturi — įsigyk įdomią knygą

NUO IMSRĖS IKI ORINOKO

(Per fakirų žemę)

prašytą A. Sabaliausko.

Šioje knygoje rasi lietuvio misijonieriaus patyrimus ir išgyvenimus keliaujant per svetimus kraštus ir tautas. Ten ypač plačiai yra kalbama apie paslaptinę INDIJĄ — fakirų ir keturių dešimčių milijonų dievalių žemę.

Kaina \$2.50

Pavieniai ir platintojai ją gali gauti pas Mr. E. Dambrauską, 4501 S. Talman Ave., Chicago 32, Ill.

**SKAITYTOJUS KVIEČIAME
IŠIGYTI ŠIAS VERTINGAS
KNYGAS**

Rašant KARIO adresu, galima įsigyti šias knygas:

1. J. Petruitis, LAISVĖ GINANT, I-mas tomas, kaina..... \$2.00
2. J. Petruitis, KAIP JIE MUS SUŠAUDĖ \$1.80
3. M. Biržiška, LIETUVIŲ TAUTOS KELAS, I-mas tomas \$3.00
4. M. Biržiška, LIETUVIŲ TAUTOS KELIAS, II-ras tomas \$3.00
5. Stasius Būdavas, LORETA, Mergaitės likimo romanas \$1.80
6. M. Vaitkus, ČIRIKSAS SIAUBE. Nevelė \$1.00
7. N. Butkienė, VELYKŲ PASAKOS. pasakos vaikams \$1.00
8. Vytė Nemunėlis ir Vyt. Augustinas, PO TĖVYNĖS DANGUM, eiliuota apyskaitė ir foto vaizdai \$2.00

Šios visos knygos yra vertingos suaugusiems, jaunimui ar mažiesiems. Siųskite užsakymus šiuo adresu:

K A R Y S
680 Bushwick Ave.,
Brooklyn 21, N. Y.

KARIO platintojas ir atstovas Chicagoje yra

Balys Brazdžionis,
4040 S. Francisco Ave.,
Chicago 32, Ill.

Mielus čikagiečius prašome žurnalo reikalais kreiptis į jį.

TAUPYKITE PER PAŠTĄ. SAUGU IR PATOGU. MES APMO-KAME PAŠTO IŠLAIDAS.

**LIBERTY FEDERAL SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION**

Philadelphia, Pa.

235 NORTH BROAD STREET
(Temporary Address)

New Building Under Construction
at 202-04 North Broad Street
STATEMENT OF CONDITION
AS OF DECEMBER 31, 1951

ASSETS

First Mortgage Loans	\$8,316,834
Improvement Loans	25,543
Loans on Savings Accounts	82,907
Federal Home Loan Bank Stock	175,000
Cash on Hand and in Banks	1,112,033
Office Building and Equipment	166,666
Parking Lot — 1415 Race Street	22,723
Deferred Charges and Other Assets	15,791
TOTAL	\$9,917,587

LIABILITIES

Members' Share Accounts	\$8,428,470
Advances—	
Federal Home Loan Bank	850,000
Loans in Process	55,431
Other Liabilities	10,311
Employees' Retirement Reserve	22,077
Other Specific Reserves	3,520
General Reserves	\$295,500
Surplus	252,278
TOTAL	\$9,917,587

CHARLES S. CHELEDEN, President

**ŠI LIETUVIŠKA ĮSTAIGA —
SAUGIAUSIA VIETA JŪSŲ
INDĖLIAMS.**

KARIO atstovas Brazilijoje yra:

MELDUTIS LAUPINAITIS,

Caixa Postal, 118
Sao Paulo, Brazil

Prenumeratos atsisteisimo ir kitais žurnalo reikalais prašoma kreiptis į jį.

IŠIGYKITE VERTINGUS "LIETUVIŲ DIENŲ" LEIDINIUS

"Lietuvių Tautos Kelias", prof. M. Biržiška, I tomas \$3.00
"Lietuvių Tautos Kelias", M. Biržiška, II tomas \$3.00
"Varpai Skamba", St. Būdavo apysaka \$2.50
"Žemė", poezijos antologija \$4.00
"Žinomieji Lietuviai", JAV pasižymėjusiųjų lietuvių biografinis vardynas (spaudoje).

Knygos gaunamos "Kario" redakcijoje, spaudos kioskuose ir leidykloje: "Lietuvių Dienos", 9204 S. Broadway, Los Angeles 3, Calif.

**K A R Y S
VISŲ LIETUVIŲ
ŽURNALAS**

Įsigyk pats sau ir kitam dovanų nupirk knygą

S I E L A už S I E L A

parašytą saleziečio D. Pilla ir su-lietuvintą misijonieriaus kun. A. Sabaliausko, kurią išleido Lietuvių Saleziečių gimnazija Italijoje.

Knyga turi 307 puslapius, 43 paveikslus ir įrišta į kietus vrselius.

Kaina \$2.00

Tai įdomi, intriguojanti istorinė apysaka, paimta iš realių gyvenimo įvykių.

Platintojai ir pavieniai ją gali gauti: Mr. E. Dambrauskas, 4501 So. Talman Ave., Chicago 32, Ill.

Niekuomet nevėlu išsirašyti daugelio mėgiamą iliustruotą K A R I O žurnalą! Gausite ir pirmuosius šių metų numerius.

K A R Y S — tautinės, krikščioniškos dvasios sparnuotas žodis, tai visų laikų lietuvių karių gyvenimo, kovų ir darbo tikrasis veidrodis; tai mūsų tradicinis vieningos kovos organas su visais Lietuvos priešais nuo 1919 metų.

K A R Y S — visiems mūsų kariams JAV armijoje! Žūtbutinės kovos akivaizdoje — šiandien visi esame Lietuvos laisvės kariai.

*P r e n u m e r a t a (4 dol.) ar jos da-lį kviečiame siųsti: K A R Y S, 680 Bush-
wick Ave., Brooklyn 21, N. Y.*

Winter Garden Tavern, Inc.

Puikūs baras, restoranas ir didelė salė susirinkimams, vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams

SAVININKAS

VYTAUTAS BELECKAS

1883 Madison Street, Brooklyn 27, N. Y.
(Prie Forest Ave. stoties) (Ridgewood)

Tel.: EV 2-9586

VISI KVIEČIAMI ATsilankyti

Skaitykite ir platinkite

“TĖVŲ KELIĄ”!

Venecuelos lietuvių mėnesinis žurnalas

Rašyti: Revista Catolica Para Lituanos,
Aportado 369,
CARACAS—VENEZUELA

**Maurice's Restoranas
Great Neck'e**

PIZZERIA specialistas, o taip pat gamina puikius steikus, chops; galima gauti įvairiausių žuvis, clams, shrimps ir kt.

Įvairiausi gėrimai: degtinė, vynas, alus, vaisvandeniai.

Svetainėje veikia puikiausia vėsinimo sistema

GREATNECKIEČIAI, UŽEIKITE ĮSITIKINTI!

150 STEAMBOAT ROAD
GREAT NECK

Tel.: Great Neck 4-2120

**LIETUVIŲ
DIENOS**

MODERNIŠKAS ILIUSTRUOTAS
MAGAZINAS

Kiekvienas lietuvis turėtų jį skaityti.
Metinė pren. \$4.00. Adresas:

9204 S. Broadway, L. A. 3. Calif.

VIKTOR SIWINSKI

BUV. STANLEY

MEAT MARKET

Naujai Pertvarkyta Įvairiausių Maisto
Produktų Krautuvė.

Geriausios kokybės visų rūšių mėsa, šviežios ir rūkytos dešros, sveikiausių ir skaniausių rūšių ledai (ice cream), alus, vaisvandeniai, sumuštiniai (sandwiches).

MALONUS IR SKUBUS PATARNAVIMAS
ANGLŲ, LIETUVIŲ IR LENKŲ
KALBOMIS

Greatneckiškiai Užeikite Įsitikinti!

156 Steamboat Rd. Great Neck, N. Y.

ELMWOOD SERVICE STATION

A. A. PLAKŠTIS & SON

Molonus savųjų patarnavimas lietuviams.
Čia pat gaunamos padangos, kameros, baterijos.

Visa pigiausiomis kainomis

Great Neck'o lietuviai! Naudokimės tikrai —

ELMWOOD SERVICE STATION

99 Steamboat Road,
GREAT NECK, N. Y.

DĖMESIO Great Necko LIETUVIAMS!

SKUBIAI! PIGIAI! GERAI!

Taisau radijo aparatus. Galiu paimti iš namų ir pristatyti atgal.

ALGIMANTAS URBONAS

“De Forest's Training” studentas:

156 Steamboat Rd., Great Neck, L. I., N. Y.

Tel.: Great Neck 2-6911R

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

yra bendruomeninis visų Kanados lietuvių laikraštis, nežiūrint jų politinių, religinių ir kitokių nusistatymų, todėl ypač brangina visų lietuvių talką, nes tikrai bendromis jėgomis galima pasiekti visiems rūpimų ir brangių tikslų.

NEPR. LIETUVOS kaina metams \$4.—
7722 George St., Montreal 32, P. Q. Canada

Planingas taupymas moka gerus dividendus

Kiekvienas žmogus turėtų atliekamus nuo pragyvenimo pinigus taupyti kas savaitę. Taupyti reikia: senatvei, vaikų mokslui, įsigijimui namo, automobilio, atostogoms, vestuvėms, krikštynoms ir kitiems reikalams. Kas turi susitaupes pinigų, tas jaučiasi saugesnis ir laimingesnis. Pradėk taupyti šiandien.

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

Chartered and Supervised by the United States Government

2202 W. Cermak Rd., Chicago 8, Illinois
Tel. Virginia 7-7747

JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres.

Memo

FROM THE DESK OF

JOSEPH F. GRIBAUSKAS

Taupykite savo pinigus pas MUS, kur jūsų kaimynai taupo pelningai nuo 1922 metų.

St. Anthony

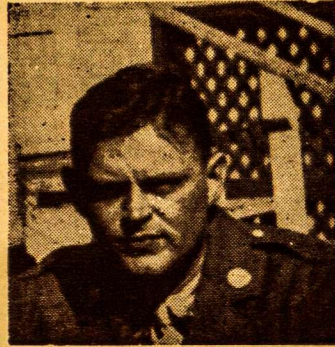
Savings and Loan Association

1447 SOUTH 49th COURT
CICERO 50, ILLINOIS

JOSEPH F. GRIBAUSKAS Tel. TO 3-8131
VEDEJAS TURTAS \$5,500,000.00

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas restoranas ir valgykla, biliardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. Townhall 3-9472

"THE DYNAFLOW BUICK V-S"

DAN KURAITIS

RES. PHONE CEDARCREST 3-6161

MILDA BUICK INC.

907 WEST 35th STREET
CHICAGO 9, ILLINOIS

PHONE
LAfayette 3-2022

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIUS

6812 SO. WESTERN AVE., CHICAGO, ILL.
Telefonas Grovehill 6-0142

1410 CO. 50th AVE., CICERO, ILL.
Telefonas TownHall 3-2109

KOPLYCIOS VISOSE MIESTO DALYSE

ANTHONY B. PETKUS

APLANKYK ERDVIA IR PATOGIA SENIAUSA
LIETUVIU BENDROVES KRAUTUVE

**PROGRESSIVE
FURNITURE CO.**

4181-83 Archer Ave.
Tel. LAfayette 3-3171
CHICAGO, ILL.

Rakandai, Pe-
čiai, Televizijos,
Refrigeratoriai,
Plovimo Mašinos,
Visos namų
Reikmenys.

KAZYS KARAZIJA & CO.

GENERAL CONTRACTORS

ATLIEKA STATYBOS DARBU PROJEKTUS,
SKAIČIAVIMUS, ŠAMATAS, DUODA TECHNIŠ-
KUS PATARIMUS IR VYKDO STATYBOS DAR-
BUS: NAUJŲ NAMŲ STATYBAS, SENŲ PASTA-
TŲ PERDIRBIMUS IR ŠIAIP ĮVAIRIUS
TAISYMAS.

2405 West 51st St., Chicago 32, Illinois
Telef.: WAlbrook 5-9763